

ABONAMENTUL

Pe un an . 24 Cor.
Pe jum. an . 12 c
Pe 1 lună . 2 c

Num. de Duminică
Pe un an 4 Cor. — Pen-
tru România și America
10 Cor.

Num. de zi pentru Ro-
mânia și străinătate pe
un 40 franci.

TRIBUNA

REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA:
Deák Ferenc-utca 20.

INSERTIUNILE
se primesc la admnistr-
trație.

Manuscripte nu se ina-
poiază.

Telefon pentru oraș și
comitat 502.

Anul XII.

NUMĂR POPORAL

Nr. 16.

Școala românească.

(R.) In cele trei Sinoade ale bisericii ro-
mâne naționale fruntașii neamului nostru
își frământă mintea cum să apere școa-
lele primejduite de nesățiosul șovinism.
Arădani, Caransebeșanii și Sibianii sunt,
în privința asta, d'opotrivă de îngrijorați
și avem nu numai nădejde, dar chiar do-
vezi, că își dau silința să scape cât pot și
să apere bărbătește școala, cu toate mijloa-
cele ce dă legea.

Cele întâmplare în Sinodul din Arad ne
conving însă, că ori cât s'ar frământa aleșii
neamului, deputații din Sinod, Episcopul și
sfetnicii săi, la creangă verde nu se poate
ajunge fără însuflețirea poporului. Și nu în-
suflețire de câteva clipe în cari se aduc ho-
tăriri vrednice de toată lauda, ci însuflețire
care să nu se stângă, ci să îndemne în-
lotdeauna poporul la *jertfă pentru școală*...

E adevărat că poporul, în marea sa în-
suflețire, a votat în multe părți banii tre-
buincioși pentru susținerea școlii româ-
nești. Nu-i mai puțin adevărat însă, că din
dările de seamă făcute la Sinod se adev-
rește tristul adevăr, că în cele mai multe
sate poporul n'a ajuns încă la înțelegerea
că fără școală e pierdut, ci trăiește în ne-
păsare, care dacă nu se va schimba în dra-
goste nemărginită pentru școală, are să-i a-
ducă perirea.

Chiar unde s'a hotărât dealtfel susținerea
școlii, și acolo — după cum spunea pro-
topopul Halmagiului în ședința de Marți a
Sinodului aradan — mai trebuie lăptă până
să se strângă banii trebuincioși susținerii
școlii.

Iar aceasta nu pentru că pretutindeni po-
porul ar fi sărac. Dimpotrivă, avem comune
multe cu bună stare și chiar unde oamenii
se plâng de sărăcie, dupăcum a arătat un
alt deputat sinodal, pentru băutura spurcată
a jidanului se duc de trei-patru ori mai
mulți bani, chiar dela săraci, decât sa dau
pentru școală.

D'odată cu simțul de jertfă pentru școală
trebuie să propovăduim deci și datorii de a
ne desbura de cea mai rușinoasă slăbiciune:
beția! Beția, pe urma căreia naște sărăcia
și toate păcatele nenorocite.

În privința asta trebuie să aducem laude
consistorului din Arad, care a luat toate
măsurile pentru îndreptarea poporului. Ră-
mâne numai, ca preoții toți să asculte cu
sfîntenie povețele date de episcop, să pre-
dice în biserici și să țină adunări cu po-
porul, arătându-i cu pilde înspăimântătoare
urmările beției și înstrăinării de școală.

Să arate, mai presus de toate, că este
spre binele și folosul poporului să aibă
școli bune și învățători harnici, că banii
ce jertfește pentru învățătură sunt sămânța
care aduce rod însuțit!

O pildă însuflețitoare ni-s'a dat să vedem
în privința asta chiar ieri. Se știe anume,
că harnicul învățător din Cuvin este pri-
gonit amar de domni dela comitat, pen-
trucă ține cu poporul și nu se face coadă
de topor în mâinile celor ce nesocotesc și
asupresc poporul.

Ajungând zilele trecute învățătorul să fie
scos cu jandarmii din școala care e a po-
porului, acesta n'a pregetat să sară, cu mic
și mare, întru apărarea școlii și învățăto-
rului și în ziua de Sângeorgiu a venit sa-
tul întreg la P. S. Sa Episcopul Aradului,
rugându-l să apere și el, cu toată puterea
Sa, pe învățătorul luat la țintă.

»Că nu s'a mai pomenit așa întâmplare:
lumina satului să fie scoasă din școală cu
puterea jandarmilor«, — se tânguia duos
unul dintre țărani...

De unde atâta dragoste pentru școală și
atâta bărbăție întru apărarea ei?

Fără îndoială că numai un popor lumi-
nat prin școală este în stare să ne dea
astfel de pilde și ori cât ar fi amărit învâ-
țătorul prigonit, el trebuie să s'a simțit de-
plin mângăiat, văzând rodul muncii sale:
alipirea poporului pe lângă școală și celce
dă lumină în școală.

Iar aici în Arad, deputații sinodali toți
au rămas încântați de priveliștea înălțătoare
ce o dă poporul care vine dânsul să în-
demne la luptă pentru apărarea școlii ro-
mânești pe celce de altfel trebuie să apere
școala în virtutea toiagului ce poartă... Și
ne era tuturora drag să stăm de vorbă cu
plugarii aceștia deștepți și curagioși... Când
toți românii ar fi astfel, multe suferințe na-
ționale s'ar împrăștia și numai clipe de mân-
drie ne-ar înveseli viața.

Ceace trebuie să ne îndemne cu atât mai
ales la apărarea școlii. Și, într'adevăr, Si-
nodul din Arad a căutat toate mijloacele
cu putință. S'a sfătuit și măsuri înțelepte a
luat pe de-o parte pentruca să îndemne po-
porul la jertfe, pe de altă parte să-l scu-
tească de sarcini pe cari stăpânirea politică
ni-le aruncă fără vre-un drept înscris în
lege. Ni-s'a arătat adecă o mulțime de co-
mune, care au fost puse la dare pentru
școală străină, deși legea spune lămurit, că
nu suntem datori să plătim și pentru altă
școală când avem să plătim pentru susține-
rea școlii noastre. Conzistorul, fie spus
spre laudă, a sărit cu toată hotărîrea în a-
părarea acestor comune însărcinate cu dări
nedrepte.

Tot așa, va căuta să lumineze pe sătenii
noștri și să-i facă să înțeleagă viclenia gu-
vernului care caută să înființeze școli de
stat (ungurești) fără ca în aceeași vreme să
scutească de cult pe sătenii cari își pără-
sesc școala românească în credință că ast-
fel scapă de sarcini. Când toți sătenii vor
înțelege apucătura aceasta și vor vedea, că
stăpânirea ungurească vrea să înființeze în
sate românești școli ungurești tot pe chei-

tuiala sătenilor români, suntem incre-
dintiți că vor grăbi, în toate părțile, să sus-
țină școala românească și să nu se lase a-
demeniți ori păcăliți de notarii și inspectorii
școlari maghiari.

Și cel mai mărginit la minte va zice a-
decă: Dacă odată și așa trebuie să plătesc,
apoi cel puțin dau pentru școala românească,
în care eu să aleg pe învățător, din sân-
gele și legea noastră și să-mi învețe copiii
în limba maicii mele!

Căci nouă numai școală românească ne
trebuie și după cum s'a și hotărît în șe-
dința de Mercuri a Sinodului aradan: *mai
bine închidem școlile de repelițe, decât ca
întrânsele învățătorii români să-i învețe pe
tinerii români în limba ungurească!*

Fiecare român să dea deci bucuros cel
din urmă obol al său pentru sporirea fon-
dului școlar menit să ajute școlile de prin
satele sărace și bucuros să se învoiască la
orice jertfă s'ar cerc prin cuvântul arhie-
resc.

Împreună deci: popor și fruntași, având
încredere unii în alții, să ne dăm toată si-
lința întru apărarea școlilor noastre, pe
cari când nu le-am mai avea, vorba țara-
nului din Cuvin: s'ar stinge de prin satele
române lumina și am fi osândiți să orbe-
căm în întunericul cel aducător de moarte.

»Patrioții cei buni«. Chesia de limbă dela
Oedenburg, ce-a stărnit atâta animație artificială
în sânul coaliției, în sfârșit s'a tranșat definitiv.
Andrássy a dat răspunsul său la interpeleția lui
Bánffy în ședința de Miercuri. Acest răspuns e
foarte incolor și nu reflectează de loc lumina
iuridică a legii de naționalități, ba chiar lasă ne-
atinse aceasta lege și se nizește a fi un fel de
»țuțerli« pentru frații noștri germani, cari se alap-
tează și restață la ugerul politicii șoviniste ca
niște copii astâmpărați. Andrássy a declarat că
nu are de gând să scoată din vigoare ordina-
țunea ce-a dat-o în chestia întrebunțării limbii
germane la conciplarea actelor oficloase ce pri-
vesc reprezentanța municipală a orașului Oeden-
burg. Îl apostrofează pe Bánffy, că *de când arde
de dorul executării legii de naționalitate, căci
doar ca ministru-președinte nici habar n'avea de
ea*. Dacă își va cere lectare dela naționalități pen-
tru politica sa de atunci, se va ocupa și el —
Andrássy — de partea iuridică a chestiunii, dar
până atunci se mărginește numai la partea po-
litică și declară, că *concedătenii de limbă germană
sunt patrioți excelenți*. Buna înțelegere cu ger-
manii, sașii, trebuie promovată. Cazul dela Oe-
denburg nu va constitui precedentă, căci unde
uzul ori vre-o ordinațune specială n'a stabilit
până acum o atare normă de purcedere, acolo
municipiul nu va putea să aducă o hotărîre simi-
lară, iar dac'ar aduce, nu va fi aprobată.

Acesta e răspunsul lui Andrássy în liniamente
generale. Ajunge ca să ne convingem de con-
secvența politicianilor maghiari, de frivolitatea cu
cari nesocotesc drepturi cardinale garantate de
constituție, când e vorba de noi. Cât despre con-
secvență, a spus-o Andrássy că e măgărie. Dar
treacă și asta. Multe de astea am pus noi la ră-
ș. O mai punem și pe asta.

Cum stă cu prietenia? Roadele »prieteniei« sașilor cu »frații« lor fără de cari nu pot trăi se arată: Comitele din Bistrița n'a candidat nici un sas la posturile de pretore, devenite vacante prin alegerile de acum. Sași deci nu au nici un pretore în fortăreața lor cea mai puternică.

Ei, așa preteșug, mai înțelegem și noi!

Principiul pluralității în legea electorală. Fătul monstru al liberalismului maghiar tănuț atâta vreme de moașa sistemului, Andrassy, în sfârșit își arată făptura hădoasă. Guvernul face să se răsuflă prin coloanele organelor sale duhoarea atmosferii în care va să vadă lumina zilei creatura sa.

Spun adică foile maghiare că proiectul noului legi electorale e deja gata și că s'a alcătuit pe baza votului pluralității întregite. Dreptul de alegător e condiționat de scrisul și cetitul maghiar. Numărul de mandate se va spori cu patruzeci în favorul maghiarilor. Dreptul electoral, nu va fi secret.

Nouă nu ne vine să credem atâta sfruntare a voinții M. Sale, ori poate legea s'a alcătuit anume ca să fie un mijloc potrivit de a bate în retragere pentru »marele guvern« ce a întronat mai mult ca toate cele de până acum minciuna, ipocrizia și perfidia.

Poporali sunt supărați. Bleții! Ei perd un mare petec de teren. Vor leși poate din coalițe. Vor ține școală cu analfabeții dintre alegătorii lor. Se văd întrecuși în lezultismul lor polltic și-i doare. Dar noi?! Noi adastăm cu pumnii încheștați...

Dela sinodul eparhial aradan.

Ședința III.

— Marți înainte de amiază. —

Prezidează P. S. Sa episcopul I. I. Papp. La verificarea protocolului făcut de secretarul dr. V. Cioban, se naște o lungă discuție, la care iau parte R. R. Ciorogariu, M. Veliciu și P. S. Sa Episcopul. S'a insistat îndeosebi asupra scoaterei în relief că Sinodul, cu prilejul discuțiunii de ieri asupra socotelilor dela mănăstirea Bodrog, și-a menținut dreptul de a cenzura orice socoteli privitoare la averi bisericesti.

La propunerea P. S. Sale Episcopului, se exprimă condolențe asupra morții mecenatei Anastasia Tempea.

Se acordă concediu deputatului dr. I. Suci. Se prezintă memoriul învățătorilor din Banat. Se trimite la comisia școlară.

Centenarul înființării preparandiei.

P. C. Sa arhimandritul și vicarul *Vasile Mangra* rezervându-și dreptul ca mai târziu să motiveze, face următoarea propunere:

»La 3 Noemvrie 1912 se împlinesc o sută de ani dela inaugurarea preparandiei noastre din Arad, cea dintâi școală mai înaltă pentru românii ortodoxi din țările de sub coroana sftului Ștefan, din care au ieșit și s'au recrutat învățătorii și luminătorii nemijlociți ai poporului român din părțile ungaro-banățice.

Propun, ca consistorul din Arad să fie însărcinat a face toate dispozițiunile și îngrijirile trebuitoare a se scrie monografia școalelor românești din Arad, a preparandiei și a institutului teologic și în legătură cu aceasta monografia lui Moise Nicoară, apostolul culturii naționale și înalte mergătorul emancipării ierarhice a bisericii noastre, ca astfel în anul 1912 să se serbeze

cu toată solemnitatea iubileul de o sută de ani dela întemeierea preparandiei române din Arad.« (Lungi aprobări).

P. Sa Episcopul: S'o primim îndată, fără a o mai trimite la comisie.

V. Goldiș și R. Ciorogariu arată că e necesar a se trimite la comisie pentru a chibzuî asupra resurselor bănești reclamate de lucrarea propusă.

Se trimite la comisie.

Altă propunere.

Protopopul C. Lazar (Halmagiu) arată că deși poporul s'a pronunțat în multe părți pentru susținerea școalelor confesionale, totuși la 1910, când va trebui să se realizeze hotărârile aduse, vor fi multe greutateți din cauza lipsei de bani. Pentru a se putea ajuta, propune ca din venitele fondului pentru ridicarea unui gimnaz în Arad (ceace este un pium desiderium!) să se folosească 60 procente pentru ajutorarea școalelor primare confesionale.

Propunerea se trimite comisiunii școlare.

Dnii dr. A. Grozda și T. Mărgineanțu vorbesc în chestie personală, respingând acuzele ce le-a adus președintele comisiei de control, protopopului Roxin.

Ordinea de zi.

Dr. Sever Ispravnic, raportor al comisiei epitropești, continuă a celi rapoartele senatului epitropesc și a-și face propunerile.

Se naște o discuție mai lungă în jurul propunerilor referitoare la încasarea banilor dela elevii internatului din Beiuș. Iau parte la discuție dnii Adam, Mangra, Ciorogariu, Rotar, Episcopul, Horvat, Zigra și Hamsea.

E de înregistrat, că în anul acesta comisia a venit cu propuneri radicale, că a propus măsuri riguroase pentru încasarea banilor atât la Beiuș cât și la Oradea, unde din deslușirile date de vicarul Mangra am văzut că în trecut a domnit mare neglijență, așa că a găsit restanțe de 40 mii coroane, ce s'au strâns în decurs de 30 ani, dar din cari prin zel și energie s'au încasat deja 20 mii.

Deslușirile acestea le-a dat dl Mangra cu ocazia discuțiunii asupra raportului epitropesc al consistorului din Oradea-mare, cetit de dl Roxin.

Rapoartele despre diferitele fundațiuni și propunerile făcute de cei doi raportori (dr. Ispravnic și N. Roxin) se iau la cunoștință și se votează fără obiecțiuni.

E generală părerea, că onorata comisie epitropească a lucrat cu zel, a făcut propuneri menite să aducă simțitoare îmbunătățiri.

Ședința s'a ridicat la orele 12.

— Marți, la 4 ore după amiază. —

Afacerile școlare.

Președinte: P. S. Sa Episcopul.

La ordinea zilei raportul comisiei școlare. Referent I. Georgea. El dă cetire unui raport lung și amănunțit cuprinzând toate fazele instrucțiunii noastre publice confesionale din anul trecut.

Se citește apoi raportul asupra școalelor

de pe teritorul consistorului din Oradea-mare prin referentul I. Groșorean.

În șirul desbaterii speciale ale acestor rapoarte se naște o discuție mai animată.

Se trece deadreptul la discuția specială a rapoartelor.

Referitor la sistemizarea unui post de referent ajutor, comisiunea față cu explicațiile consistorului că din motive financiare n'a putut sistemiza acest post — propune ca în anul viitor se se înființeze necondiționat.

Se primește.

Salarele învățătoresți.

Cu privire la punctul unde se vorbește despre împlinirea salarelor învățătoresți conform legii lui Apponyi.

Sinodul ascultând părerile dlor, R. R. Ciorogariu, Paul Rotar și I. Georgea decretează principial că și în fața stării noi de lucruri creată prin aceasta lege își susține școala sa confesională.

Paul Rotar: Trăim vremuri când trebuie să ne dăm și cea din urmă bucată pentru școală. Să ne lăsăm de toate petrecerile și pe nimic de prisos să nu dăm acum banul, căci fiecare creștar ni-l cere cauza mare a școalelor. (Aplauze).

Dr. N. Oprean: Nu admite părerea pe care a auzit-o în acest sinod, că poporul nostru nu ar mai avea de unde jertfi. Sărac totdeauna a fost poporul, dacă va fi însă bine condus, bine sfătuit și lămurit că nu este altă fericire pământească pentru ei decât legea-i străbună, vom ajunge la alte convingeri decât acelea ce avem azi despre sărăcia sa. Spune că a căutat în călindar și a aflat că avem 75 de sărbători. În comuna sa, zice, în fiecare sărbătoare se cheltuește cel puțin 200 coroane prin cârciume. Aceasta face la an 14,000 cor. O sumă din care numai 1/3 parte de s'ar cheltui pentru cultura națională, unde am putea să fim? În direcția aceasta însă nu-și fac nici preoții îndestul datoria. Nu fac apostolatul pe care l-ar cere vremurile acestea mari prin care trece neamul nostru. (Aplauze).

Fondul școlar.

Cu privire la concludul sinodal de an care impunea consistorului întemeierea unui Fond școlar pentru ajutorarea școalelor, comisiunea nu împărtășește vederile consistorului care a fost de părerea să se abandoneze ideea aceasta pentru că sunt o mulțime de colecte în curgere, cari s'ar anihila unele pe altele și propune de nou ca în vederea scopului măreț pentru care se face apel la jertfa eparhioșilor, consistorul să procedeze fără amânare la crearea acestui fond.

P. S. Sa: Încă în decursul acestei sesiuni voiu avea onoarea, dlor deputați a vă convoca într-o conferință în privința acestui fond.

Școalele de repetiție.

La chestiunea școalelor de repetiție comisiunea, deși cu durere constată, că în senzul legii lui Apponyi, acestea acum sunt exclusiv ungurești, nu ne rămâne însă alta decât a le susține și pe mai departe.

Vasile Goldiș: Am ascultat cu multă durere și mărturisesc mi-a trebuit multă

RÉTAY și BENEDEK,

atelier artistic pentru obiecte bisericesti

BUDAPEST, IV. Váci-utca 59.

Mare magazin de tot felul de haine bisericesti, prapori, potire, feșnice de altar, lustru, cruci și tot felul de obiecte pentru montarea bisericelor. — Catalog de prețuri și modele trimitem cu plăcere.

În atelierul nostru de sculptură se fac: iconostase complete, altare, tabernaculum, amvoane, icoane portative. — Pictare de iconostase și icoane sfinte, pictare de biserică. — Planuri, catalog de prețuri trimitem cu plăcere. Pe omul nostru expert îl trimitem fără taxă la fața locului, pentru primirea lucrului.

forțare să tac și să ascult cuvântările pline de cel mai nobil entuziasm ale dlor Oprean și Rotar, cari trăiesc în iluzia că mai poate fi ceva de mântuit și acest ceva chiar merită întregul nostru sacrificiu.

La punctul acesta din raport însă, care tratează despre școala de repetiție mă declar hotărât contra propunerii comisiunii. Mi-e plină inima de bucurie când văd însuflețirea aceasta nobilă pentru școala noastră. Mi-se pare însă că toți pierdeți din vedere un lucru: *că școala noastră nu mai e confesională*. Eu înțeleg să dăm, cum a zis dl Rotar, totul pentru școală, însă nu înțeleg ca să ni-se ia din buzunar și puținul ce l avem pentru o școală care după părere nu mai este a noastră, în care după părerea mea nu mai dominează nici duhul confesiunii noastre, ba dimpotrivă un duh dușmănos scopurilor ce urmărește confesiunea noastră.

Arată cazul din Cuvin, despre care s'a făcut și interpelare. În astfel de situație când în școala noastră nu mai suntem noi stăpâni, nu înțeleg nici rostul de ce să ne mai interesăm de ea. Înțelege să adunăm fonduri, pentru că nu trebuie să abdicăm la speranța unor vremi mântuitoare. Dar ca noi să susținem școala de repetiție cu limbă de propunere unguescă aceasta este ceva nu se poate mai absurd, ceva la ce ne oprește nu numai datoria ce o avem față de limba noastră, ci și litera statutului nostru organic, căci limba oficială a bisericii noastre este cea românească. (Apl. furtunoase.)

P. Rotar. Este de părerea să se înființeze fondul școlar pentru că nu trebuie să ne lăsăm învinși chiar înainte de a da piept cu dușmanul. În ce privește școala de repetiție se alătură la propunerea dlui Vasile Goldiș.

Dr. Cioban din Lipova combate propunerea dlui Goldiș din punct de vedere juridic, zice că să susținem școlile de repetiție chiar și cu limba de propunere unguescă, ca renunțând la ele să nu perdem dreptul de a susține școale confesionale. (Desaprobări unanime).

Dr. A. Lazar: Cere ca comisia să-și revoace propunerea să nici nu între în protocol căci vorbirea lui Cioban l-a convins ce proprie este să zăpăcească mințile oamenilor. Ca noi pe banii noștri să susținem școli unguesci asta ar fi culmea imoralității. Spune că am fi vrednici, să ne scoată poporul d'aici cu bastoane când *ni-am face culpabil de o astfel de crimă a trădării naționale*. (Aplauze prelungite).

Em. Ungurian: Dreptul nostru de a susține școala confesională îl avem până la 1910 până atunci, rămâne deci și școala de repetiție cum a fost să nu renunțăm deci de pe acum la ea.

V. Goldiș: Aici este rătăcirea dvoastră. Dispoziția legii privitoare la școlile de repetiție au intrat deja în vigoare la 1 Iuliu 1907.

R. Ciorogariu (membru în comisie). Este mândru că a fost bătut în chestie de limbă. (Aplauze furtunoase). Noi eram în credință că dispozițiile noi legi privitoare la limbă vor intra în vigoare numai la 1910. Dacă este așa cum zice dl Goldiș ne revocăm propunerea și vă rugăm să treceți peste ea simplu la ordinea zilei.

Referentul: Mă alătur.

Reactivarea conferințelor didactice.

Propunerea comisiunii pentru reactivarea conferințelor didactice se primește.

Demersurile Mitropolitului Ioan I. Meșianu în chestia legii lui Apponyi.

Mitropolitul **I. Meșianu** a trimis conzistoadelor următorul raport despre pașii întreprinși de Episcopat în chestia legii lui Apponyi.

În anul expirat 1907 aducându-se din partea înaltului guvern un nou proiect de lege referitor și la școlile noastre confesionale, care agravă susținerea acestora și atinge în mod simțitor autonomia bisericii noastre, subscrisul am aflat de bine a intrat Consistorul metropolitan și împreună cu acesta a chibzuit asupra măsurilor pentru delăturarea gravaminelor din acel proiect și apărarea autonomiei bisericești.

În urma acestora la 16 Februarie v. 1907 s'a intrat Consistorul metropolitan și după o consultare de 2 zile a decis înaintarea memorandumului aici sub: *alăturat, la înaltul guvern și distribuirea acestora și între deputații dietali*.

Cu înmănuarea acelui memorandum dlui ministru de culte și instrucțiune publică fiind înărcinat Episcopatul acesta la 22 Februarie v. 1907 s'a prezentat la numitul domn ministru și i-a predat memorandumul, distribuindu-l totodată și între deputații dietali.

La vorbirea adresată dlui ministru în sensul memorandumului amintit, acesta a cercat a capacita Episcopatul, că proiectul de lege n'ar fi atât de agravător, precum îl consideră biserica noastră, dar cu toate acestea va studia memorandumul și va cercă a propune dietei modificările posibile.

În 25 Aprilie v. 1907 ajungând proiectul de lege la pertractare și în casa magnaților ne am prezentat toți trei arhierii și luând poziție, am cerut respingerea aceluia, dar durere fără rezultatul dorit.

Văzând noi arhierii, că proiectul s'a votat în ambele corpuri legiuitoare — în conștelegere cu sinoadele noastre eparhiale — prin adresa din 22 Mai 1907 nro 105 am intervenit și la Preaînaltul Tron, contra numitului proiect, de unde până în prezent n'am primit nici un răspuns.

Aducând subscrisul toste acestora la cunoștința Venerabilului consistor metropolitan, acesta în ședința sa din 20 August 1907 a luat cu recunoștință act despre ținuta și energia dezvoltată din partea Episcopatului nostru întru apărarea autonomiei noastre bisericești, atacată prin amintitul proiect, iar după ce proiectul a devenit lege sancționată și cu 1 Iulie 1907 a și intrat în vigoare, Consistorul metropolitan a luat pentru susținerea și conservarea școlilor noastre confesionale cunoștințele dispozițiuni comunicate consistoriilor eparhiale sub datul 21 August numărul 247 M.

Aflându-ne în presjma sinoadelor eparhiale, cari vor dori să cunoască pașii întreprinși în această cauză, venim a le comunica acestea și Venerabilului consistor spre orientare.

Sibiu, 12/25 Aprilie 1908.

Ioan Meșianu m. p. mitropolit.

Sinodul arhidieceșan din Sibiu.

Iată vorbirea prin care I. P. S. Sa Mitropolitul I. Meșianu a deschis sinodul din Sibiu:

*Christos a înviat!
Domnilor deputați!*

Intrunirea D-voastră în sinod arhidieceșan, domnilor deputați, a fost și este totdeauna un eveniment îmbucurător și pentru mine, ca și pentru clerul și poporul nostru, care și dela înțeleapta D-voastră conlucrare așteaptă dezvoltarea și întărirea celor două așezăminte sfinte, a bisericii noastre naționale și a școlilor noastre confesionale, rămase nouă dela fericiții noștri părinți ca cea mai scumpă moștenire. Deci salutându-vă cordial și la această ocaziune, implor și din acest loc binecuvântarea cerului asupra lucrărilor noastre.

Și până veți ajunge domnilor a vedea din rapoartele consistoriale mersul afacerilor noastre

bisericești, școlare și epitropești din periodul expirat, previn și din parte-mi a vă arăta, că și în periodul trecut s'au zidit mai multe biserici și școale nouă, s'au reînnoit mai multe dintre cele vechi, s'au sporit fondurile și fundațiunile și alte asemenea, cari dovedesc o mare interesare a poporului nostru de biserică și școală. Dar pe lângă toate aceste rezultate îmbucurătoare, periodul trecut a fost și rămâne un timp de grea cercare pentru biserică și școala noastră, căci în cursul lui s'a adus noua lege școlară, articolul 27, despre raportul de drept al școlilor comunale și confesionale și salariile învățătorilor aplicați la aceste școale, lege prin care de o parte se agravează foarte mult susținerea școlii confesionale, iar de altă parte se mai atinge în mod simțitor și autonomia bisericii noastre.

Pe când acea lege era numai proiect, noi, Arhierii, în conștelegere cu consistorul metropolitan și cu sinoadele eparhiale, am intervenit, nu numai la înaltul guvern și la corpurile legiuitoare, dar la prea înaltul Tron pentru împedecarea proiectului de a deveni lege. După ce însă stăruințele noastre au rămas fără rezultat și proiectul a devenit lege, nu ne rămâne decât, ca cetățeni fideli și buni patrioți, să ne supunem legii, și în sensul ei să ne străduim a susține școlile noastre confesionale, precum a enunțat aceasta și consistorul nostru metropolitan, suprema noastră autoritate bisericească.

Astfel deci este, nu numai, o sfântă, datorință, dar și cel mai mare interes al nostru, a susține școlile noastre confesionale și pe lângă sarcinile impuse prin noua lege, formând ele o parte întregitoare a bisericii noastre naționale și având chemarea a ne crește tinerele generațiuni, pe viitori noștri poporeni, în spiritul bisericii străbune.

Susținerea școlilor, în sensul legii este condiționată, domnilor, mai ales dela învățarea mai intensivă a limbei statului, dela cultivarea spiritului patriotic în măsură tot mai mare și dela urcarea lefilor învățătoarești, conform legii.

Ce privește învățarea limbei statului vom îndatora pe învățătorii noștri să-și pună toată silința întru a satisface legii. Ce privește spiritul patriotic, vom îndruma pe acei învățători, să spună cât mai adeseori elevilor, ce mare iubire ne leagă și pe noi de patria mamă, pământul în care ne-am născut, și care are a adăposti și țărâna și osemintele noastre, precum adăpostește și pe ale fericiților noștri părinți, și atunci se va potenta și mai mult iubirea de patrie, care și nouă ne este o scumpă moștenire părintească.

În fine, ce privește urcarea lefilor învățătoarești, deși suntem mai săraci, suntem însă mulți, și dacă pe lângă popor, vom mai apela și la fruntașii noștri, începând dela învățători, preoți, profesori, protopresbiteri și alți dignitari bisericești, până la Arhierii, apoi dela proprietari mai mici și mai mari până la avocați, medici, tehnici, comercianți și meseriași, și alții asemenea, cari bucurosi vor jertfi o părticică din venitul lor și pe altarul bisericii: atunci și biserica va putea ameliora lefile învățătoarești și își va împlini tot cu mai mult succes sublima misiune religioasă morală și culturală, de a susține și conserva pe fiica sa, *»școala confesională«*, de a ajuta pe pruncii săraci și orfani la învățatură, și alte asemenea, cum fac acestea și bisericile altor compatrioți.

Să ne silim dar, domnilor, a convinge pe toți ai noștri, că biserica este buna noastră maică, care ne-a născut, ne-a crescut și ne-a îngrijit sufletește, cu aceeași iubire, cu care ne-au născut, îngrijit și ne-au crescut trupește și maicele noastre. Să le spunem domnilor, că acea bună maică are acum mare lipsă de ajutorul și sprijinul moral și material al nostru, al tuturor, pentru că să-și poată împlini sublima misiune, și să apellăm la toți, să contribuie fiecare, după putință, la augmentarea modestului nostru fond școlar, pentru a putea ajuta și el școlile noastre avizate la sprijinul lui.

Făcând așa am firmă speranță, domnilor, că și poporul se va însufleși tot mai mult la jertfe și pe lângă aceasta va mai simți și o mare mângăere, văzând și pe fruntașii lui interesându-se și jertfind și ei pentru cultura lui. Dar mai am și cea firmă speranță, că aceasta va formă o tot mai strânsă legătură între inteligență și popor.

Pentru că însă acea legătură să se cultive tot mai mult și din partea inteligenței, va fi foarte bine, ca și aceasta să caute tot mai dese conveniri cu poporul, la cece cercetarea mai regu-

lată a bisericeii, pentru împreună rugăciune către Dumnezeu, iar oferi cea mai potrivită ocaziune.

Dacă vom considera, domnilor, că biserica este străbună, a fost singurul nostru liman, care ne-a adăpostit contra furtunoaselor valuri ale timpurilor de grea cercare, și dacă vom mai considera, ceice au alergat la adăpostul aceluși liman, s'au mântuit, pe când cei ce l-au disconsiderat, s'au periclitat, atunci vom înțelege, că am comite cea mai mare eroare, contra noastră înșine și contra urmașilor noștri, dacă, inteligență și popor, nu ne-am alipi tot mai tare de biserică, dacă nu o am întări tot mai mult, ca să ne ocrotească și în viitor contra relelor ce ar veni asupra-ne.

Cercetarea mai regulată a bisericeii, din partea inteligenței, se recomandă, domnilor și din motiv, ca nu cumva neglijarea să dea anză poporului a presupune, că inteligența n'ar ține cu țarie la biserică străbună, presupunere, ce ar putea împinge poporul la indiferentism religios, la înstrăinarea de biserică și prin urmare și la abandonarea singurului liman de mântuire, rămânând expus sorței, ca și corabia rămasă în luciul mării, fără de cârmaci.

Convins de bunăvoința și stăruința d-voastre de a conlucra cu tot zelul la fericita rezolvire și a acestor probleme, și în firma speranță că și bunul Dumnezeu va binecuvânta nizuințele noastre, declar sesiunea ordinară a sinodului nostru arhiepiscopozan pe anul 1908 de deschisă.

Sinodul din Garansebeș.

Iată cuvântarea P. S. Sale dlui Episcop Nicolae Popea la deschiderea sinodului eparhial din Garansebeș:

*Hristos a înviat!
Domnilor Deputați!*

Vă salut din toată inima astăzi când pe baza legii noastre fundamentale bisericești, care este statutul organic, v'ați prezentat aici ca să luați parte la lucrările sinodale. D-voastră sunteți acei membrii valoroși ai bisericeii vii a lui Hristos, cari sunteți trimiși pe baza legii noastre fundamentale amintite, ca să lucrați în sinodul eparhial pentru prosperarea bisericeii.

Aceasta este domnilor deputați o chemare frumoasă dar totdeauna și grea. Frumoasă pentru că ea exprimă încrederea credincioșilor pusă în D-voastră arată că sunteți aleși membrii ai bisericeii.

Dacă e și grea, pentru că aceasta chemare cere o cumpanire prudentă a tuturor afacerilor bisericești; și ea se îngreunează cu atât mai mult, cu cât naia bisericeii este încunjurată de valuri multe, dintre cari nu unul este primejdios.

În astfel de cazuri grele se arată cu deosebire înțelepciunea depusă în organismul nostru constituțional. Acest organism chiamă pe toți fiii credincioși ai bisericeii la împreună lucrare; eschită interesul tuturor fiilor credincioși ai bisericeii pentru interesele ei, și cere ca toți umăr la umăr să scutim și păzim biserică, să o rădicăm și păstrăm pe pedestatul înalt, pe care, ca biserică, trebuie să fie așezată. Căci știut este, că unde e unul nu e putere, dară unde sunt mulți puterea crește. De aceea marii noștri înalți și legistatorii prin statutul organic au voit să asigure sprijinul totalității credincioșilor, au voit să sporească puterea bisericeii.

Astăzi împreună lucrarea totalității credincioșilor se întrupează în lucrările D-voastră sinodale, și eu, domnilor deputați, nu mă îndoesc nici un moment, ci sunt sigur, că D-voastră puteți să purtați sarcina grea ce vi s'a pus pe umeri din partea credincioșilor noștri, apase naia bisericeii în orice împrejurare.

Biserica, domnilor deputați, e biserică luptătoare aici pe pământ, și de aceea ea totdeauna trebuie să fie pregătită să dea față cu greutăți. E instituțiune dumnezească, nu e din lume, ci ca atare, și aici au loc cuvintele Mântuitorului Isus adresate învățăcelilor săi: »De ați fi din lume, lumea ar iubi pe al său, deoarece însă nu sunteți din lume, lumea vă urește pe voi«.

Istoria ne arată, că biserica totdeauna a avut

greutăți, și deci va avea și în viitor, precum are și acum în prezent.

Biserica luptă pentru idealurile creștine care lumea pentru idealurile ei proprii, de aci urmează, că căile puțin merg paralel ci mai mult se încrucșează, cari încrucșări produc apoi lupte, cari se poartă, firește, cu arme neegale, căci armele bisericeii nu pot fi arme de forță, ci strict morale, între cari locul principal îl ocupă convingerea religioasă-morală, iubirea de biserică și spiritul de jertfă.

De aceea și nizuința noastră trebuie să fie îndreptată într'acolo, ca să întărim aceste arme morale, ca orice împrejurări să ne aie pregătiți, ca astfel să putem da față tuturor neajunsurilor și instituțiunile noastre bisericești să stea intacte.

Astăzi întreaga noastră biserică o preocupă o chestiune extrem de importantă, ba chiar vitală. Aceasta este chestiunea școlilor.

Prin noua lege școlară ni-se crează mari greutăți, pe cari ca să le învingem se recer jertfe materiale. Poporul nostru, spre lauda lui fie zis, și până acuma a contribuit din greu pentru susținerea școlilor noastre confesionale, din iubire către ele. Aceasta iubire speriez, că nu va răci, și astfel poporul nostru își va încorda toate puterile pentru susținerea școlilor. Se recere numai să l sprijinească, ținându-i caldă dragostea față de școlile noastre confesionale, această moștenire scumpă dela părinți.

Domnilor deputați! În decursul lucrărilor sinodale D-voastră veți avea ocaziune a lua cunoștința despre afacerile noastre diecezane, și veți avea putință a afla unele chestiuni de însemnătate mai mare, cari reclamă toată atențiunea D-voastre. Nu mă îndoesc, că Domnilor Voastre vă va succede a afla soluțiunea cea mai norocoasă și a acestora.

Dorind aceasta și cerând binecuvântarea lui Dumnezeu asupra Domnilor Voastre, declar sesiunea a treia a periodului al XIII-lea a sinodului nostru eparhial deschisă.

Discursul dlui dr. Maniu

— rostit în ședința Camerei din 5 Maiu. —

On. Camera! (Mișcare). Înainte de a arăta la lumina principiilor juridice doctrinare și pe baza practicei de până acum, că orașul lib. reg. Arad prin cererea sa de a se porni cercetarea transgresională n'a cercat decât șicanarea noastră, îmi țin de datorință să constat superficialitatea cu care și-a alcătuit referentul comisiei de imunitate referata într'o chestiune atât de însemnată și de fundamentală din punctul de vedere al dreptului constituțional.

Din referata asta membrii Camerei nu vor fi capabili să și facă istoricul chestiunii, le va fi absolut imposibil să prevadă consecințele de drept și să perceapă sancțiunea juridică, ce trebuie dedusă din istoricul chestiunii.

Când comisia de imunitate se găsește în fața împrejurării, că s'a săvârșit vre-o asociere ori întrunire fără permisiunea corespunzătoare, — când e vorba, ca cineva să fie tras la răspundere fiindcă și-a exerciat unul dintre drepturile sale de frunte garantate de constituție, chiar scăpând din vedere măsurile polițienești, — comisia aceasta însemnată are primo-loco, datorința să prezinte Camerei istoricul chestiunii pe de-a întregul și să cerceteze cu acuratețe, că oare demersurile autorităților administrative nu au în chestiuni de drept constituțional atât de cardinale caracterul unor șicane sau prigoniri.

Ne așteptam în chestiunea aceasta însemnată, ca comisia de imunitate se fi referat nu numai despre petiția capitaneului, ci totodată și despre acela, că deoparte, pe ce baze s'a făcut cercetarea respectivă și de altă parte, cu ce se apără respectivii domni, cărora li-se cere suspendarea imunității, căci numai din așezarea față-n față a ambelor puncte de vedere se poate orienta clar atât Camera cât și fiecare membru al Camerei, că într'adevăr chestiunea ce ne preocupă și paste care comisia intenționează să treacă cu atâta ușurință, scoate în relief cea mai de căpălenie chestiune constituțională și că în sfera dreptu-

lui său suveran Camera trebuie să delibereze asupra celei mai importante chestiuni constituționale.

Fiindcă referentul n'a făcut aceasta, dați-mi voie se fac eu istoricul chestiunii, așa cum se prezintă aveau și permiteți-mi să dezvolt punctul de vedere mărturisit de noi și de acel domni deputați, cărora li-se cere suspendarea dreptului de imunitate.

Istoricul e, că constituindu-se partidul parlamentar al naționalităților, a hotărât să și facă organizarea politică pe baze regnicolare. Membru intern al partidului naționalităților e fiecare deputat care face parte din acest partid; membrii ordinari și membrii esteri, membrii ajutători sunt toți cari profesază convingerile politice ale partidului parlamentar al naționalităților și toți sunt hotărâți a lupta pentru scopurile de cari se călăuzește partidul. Acest partid al naționalităților, a cărui membrii suntem noi, hotărând organizarea regnicolară, pentru lucrările de executare și îndeplinire a esmilor din sinul său o subcomisie. Membrii acestei subcomisii organizatoare sunt domni deputați: *Nicolae Oncu, Vasile Goldiș, Ioan Suciu și Stefan C. Pop*, cari din întâmplare locuiesc cu toți la Arad și astfel de centru al lucrărilor de organizare am designat Aradul, dându-i subcomisiei mandatul să execute și îndeplinească la Arad lucrările de organizare ale partidului în sensul dispozițiilor luate de noi și pe lângă supraveghierea noastră.

În urma acestora respectivii domni deputați, cari alcătuiesc subcomisia, au instituit un birou de partid la Arad și au închiriat localul. Acesta e istoricul faptului și adevarul nemistificat, ce nici nu se poate mistifica.

Și acum întreb, există în țara aceasta, ori în lumea întreagă, vre-un partid politic, care să nu facă același lucru ce l-am făcut și noi? Întreb, se poate oare din punct de vedere omenesc, ca să existe un partid politic care să nu cerce a infiltra principiile sale politice în convingerea generală și să nu cerce a turna într'o organizație politică convingerile sale politice pe cari se bazează întreg partidul, ca astfel activitatea, funcționarea partidului să fie disciplinată, constituțională și totodată în congruență cu scopul urmărit?

Nu mai încape deci îndoială că aici e vorba de organizarea unui partid politic. Întreb prin urmare, că din punctul de vedere al dreptului constituțional și al doctrinelor juridice necesare e, ca un partid în scopul organizării sale regnicolare să aibă statute aprobate de forurile guvernului?

Mezőfi Vilmos: A spus o ministru de interne că nu e necesar!

Dr. Maniu: Mai încape oare îndoială, că într'o țară constituțională, unde viața publică e direcționată de formațiunea partidelor, nu e necesară încuviințarea factorilor puterii pentru o astfel de organizare regnicolară a vre-unui partid? În sensul doctrinelor juridice e absolut imposibil. Dar nici nu e necesar și comisia de imunitate n'a avut la ce se adânci în nu știu ce teorii grozave de doctrină juridică, căci a stat doar la îndemână ordinațiunea ministrului de interne de nr. 2240/1906, în care se spune, că lucrările de organizare regnicolară a partidelor politice nu sunt condiționate de aprobarea factorilor guvernului.

Mezőfi Vilmos: A declarat-o aceasta Andrássy și aici!

Dr. Maniu: Există deci ordinațiunea, care în privința aceasta fixează un principiu juridic mai presus de orice îndoială și în viața publică li și aplică.

Dar nu care cumva să credeți, că de atunci s'a schimbat situația. Binevoști a vă aminti de vorbirea ministrului de interne Andrássy, rostită la 12 Iulie 1907, ca răspuns la interpețiunea lui Buza Barna, când Buza Barna ceruse, ca guvernul să exercieze o anumită îngereț în afacerile partidului socialdemocrat, să-i controleze administrația financiară și să delibereze, că oare purces-a corect și legal partidul socialdemocrat organizându-se astfel, ca organizația lui să reprezinte o putere aproape hotărâtoare asupra afacerilor țării. Atunci ministrul de interne, foarte corect, — nu bazându-se pe ordinațiunea aceasta, adusă de un singur om și care se poate modifica — bazat pe rațiunea sănătoasă, pe evoluția

Cel dintâi atelier de piatră monumentale aranjat cu putere electrică.

Gerstenbrein Tamás măstru de monumente și piatră de cimitir.

Fabricație proprie din marmură, granit, seynt, labrador etc., din pietre de marmură
mânt magazina se află în Kolozsvár, Ferencz József-ut 25.

Cancelaria și magazinul central **Kolozsvár, Dézsma-u. nr. 21.** Telefon 662.

Filiale: Nagyvárad, Nagyzeben, Déva și Bánatak.

vieții constituționale și pe uzul stabilit de toate națiunile și țările constituționale, a declarat, că chiar dacă ar voi să facă pe placul lui Buza Barna, aceasta nu o poate face deoarece partidul socialdemocrat e partid politic, prin urmare în afacerile lui interne nu se poate amesteca, căci dacă s'ar amesteca — acestea l-au fost cuvintele — în afacerile de acum ale respectivului partid și dacă ar exercita ca ministru de interne o anumită ingerență asupra lui, atunci poate să urmeze cândva un alt guvern care să influențeze partidul lui ori pe al d-voastre, eventual să dorească a-l controla chiar. Astfel deci ministrul de interne s'a pus pe punctul de vedere dezvoltat de st. meu prieten și președintele nostru Teodor Mihail.

Când ajunge în planul întâiu o chestiune atât de însemnată, de așa capitală importanță, poate se concede oare, ca comisia de imunitate și referentul ei să scuture chestiunea aceasta așa zicând ca din mânăca cămeșii și să declare de-a dreptul, că aici e vorba de transgresiune, poștiți deci a pedepsi pe domnii respectivi. Să mă scuzați, dar comisia de imunitate și deputații întru apărarea dreptului de imunitate au în primul loc datoria, să aserviască pe membrii camerei și șicanelor și prigonirilor politice, apoi, ca să deschidă drum liber de dezvoltare vieții politice și să creze posibilitatea sau cel puțin să nu oprească cu forța, ca pe terenul și între marginile garantate de constituție partidele politice să se desvolte mereu, până când dezvoltarea acestor organisme nu constituie pentru constituția un astfel de caz, care având criteriul codului penal e de caracter inadmisibil.

Comisia de imunitate se provoacă la o ordinațiune, care dacă mi-a aduc bine aminte a fost lansată de ministrul de interne Perczel și în care se zice, că întrucât cineva ar influența vre-o reuniune nepermisă, ori la parte în activitatea ei, trebuie pedepsit. Aceasta e foarte corect, foarte la loc, numai cât ordinațiunea respectivă nu se referă la cazul prezent, ci se referă la cazul, când o reuniune voește să existe ca persoană de drept, să fie subiectul diferitelor drepturi, obiect de obligațiune, cu un cuvânt voește să se afirme ca reuniune.

Într'aceasta consistă osebiră, ce o trece cu vederea comisia de imunitate, peste care comisia de imunitate trece cu ușurință, că dacă există reuniuni, cari în scopul recunoașterii lor de persoane de drept, de fapt au nevoie de aprobarea factorilor guverniali. Astfel sunt cluburile independiste, ciuburile socialștilor creștini, cluburile catolice.

Toate acestea se pot, toate sunt corecte, și au lipsă de aprobarea guvernului, ca ele să existe ca persoane de drept, să câștige drepturi, să dispună de drepturi, să adune averi, să se prezinte ca partide combatante, cu un cuvânt; să se valideze în viața publică ca personalitate: Partidele politice pot să existe, pot să se organizeze, să-și aleagă președinte, cassar, secretar, la toate acestea însă pe toată suprafața pământului nu se cere aprobarea guvernului, aceasta poate răsări numai într'un cap genial, ca, de pildă al căpitanului de poliție din Arad, pe care-l imitează și comisia de imunitate. Eu așa cred, că declarația căpitanului de poliție nu trebuie primită ca un adevăr luminos, să nu ingenunchiem înaintea lui, ci camera și comisia să spună, un veto deoarece aceasta este spoliarea de drepturi politice, aceasta este spulberarea bazei vieții constituționale, aceasta este un astfel de procedeu, care ne va face de ris în ochii lumii, care știe ce însemnează lupta constituțională, viața parlamentară și forma de guvernare parlamentară.

Partidele politice n'au lipsă de recunoașterea lor, ca atari. Nu există lege formală, care să pretindă că un oarecare partid politic are lipsă de recunoașterea lui ca atare din partea vre-unui organ, a vre-unui opinii a societății sau a vre-unui alt factor. La recunoașterea partidelor politice ca atari sunt de lipsă trei lucruri: E de lipsă mai întâi existența scopului partidului, mai departe existența membrilor săi și în fine e de lipsă nuzința, munca, voința din acel motiv, că acei cari sunt membrii vre-unui partid politic, să-și ajungă scopul politic. (Sgomot în stânga).

Aceasta este singura condiție de validitate. Fără îndoielă stând lucrul așa, cum vine căpitanul de poliție și comisiunea de imunitate, ca într'o chestie ca aceasta să declare că acești domni trebuie pedepsiți, sau puși sub acuză — care însăși e totuna, deoarece și de șicană de natura aceasta

trebuie cruțați deputații, — pentru că, acești domni din încredințarea partidului lor voiesc se formeze partid politic?

S'ar putea obiecționa, că comisia de imunitate sau că căpitanul de poliție nu a avut cunoștință de cauză. Nu stă însă lucrul așa. Înaintea căpitanului de poliție din Arad s'a prezentat unul din cei patru deputați aradani și a predat statutele organizării noastre, înființarea căreia se contempla, a predat starea lucrurilor, întocmai așa precum și eu am predat-o aici, și cu toate acestea, înzista și pe mai departe să se facă cercetarea, dar s'a prezentat unul din cei patru deputați aradani înaintea comisiei de imunitate și a predat starea lucrurilor în acelaș sens.

Prin urmare este lucru cert, că aici nu este vorba că poliția din Arad sau comisia de imunitate n'ar fi în clar cu natura chestiunii. Aici e vorba cu totul de altceva. Căpitanul din Arad, ca organ politic, voiește să prigonească și să șicaneze pe deputați, pentru că aceștia voiesc să organizeze un partid contrar partidului dela putere actual...

Burgyán Aladár: Contrar națiunii!

Iullu Maniu... și cu aceea ordinațiune căpitanul voește să impiedece, ca acest partid, — a cărui activitate nu este pe placul guvernului actual, să se desvolte și să muncească.

Că o face aceasta căpitanatul nu mă mir deoarece autoritatea aceasta este obligată a lucra sau după ordin venit de sus sau conform convingerii sale, însă comisia de imunitate, cunoscând starea faptică a lucrurilor, propune, ca pe acești domni să-i extradăm și să le suspendăm dreptul de imunitate, aceasta este expresia pregnantă a goanei directe îndreptată împotriva noastră, peste care însă nici mie, nici nouă, nici dv. și nici on. Camere nu-i este permis a trece cu vederea.

Dacă d voastră, stăm domni deputați și întreagă aceasta Cameră va primi acest raport al comisiei de imunitate și cunoscând starea faptică veți extrada pe acești domni deputați, atunci fiți siguri că nu ați făcut altceva, decât ați declarat că, da, pentru organizarea partidelor politice din țară se cere aprobarea guvernului. (Strigăte: Partid contrar națiunii!) Adecă d-voastră, în privința garanțelor de drept constituțional, ale libertății constituționale veți fi mai severi, decât guvernul, decât ministrul de interne și decât antecesorul ministrului de interne.

Dacă atât ministrul de interne cât și antecesorul d sale au declarat că pentru organizarea vre-unui partid politic nu e necesară aprobarea din partea guvernului, cum veți putea d-voastră d-lor deputați, cari sunteți expresia vieții politice și rezultatul luptei politice se vă puneți pe acel punct de vedere, că domnul ministru a înțeles rău chestiunea, dând prin aceasta dreptate căpitanatului de poliție din Arad, că da se pretinde aprobarea guvernului?

Fără îndoielă — nici d-voastră nu tăgăduiți aceasta — că la formarea și organizarea partidelor politice, la alegerea președinților, vicepreședinților, a comisiunilor nu se cere aprobarea și recunoașterea din partea guvernului. Dacă s'ar cere recunoașterea aceasta nu este primul caz în viața noastră politică, că noi ne organizăm ca partid și voim să-l dăm expresie vieții de partid. S'au ținut mai multe adunări populare, numai de aceea, ca acest partid să se organizeze, la aceste adunări am luat și noi parte în prezența organelor politice, am ales președinți, vicepreședinți și comisii, cu un cuvânt am făcut tot ce vor face în viitor aradani și vor trebui să facă.

Prin urmare, dacă căpitanatul așa purcede, atunci fără îndoielă că aceasta sau numai din neorientare s'a întâmplat, sau este efluxul unei prigoniiri politice, pe care însă d-voastră trebuie s'o curmați odată, deoarece dacă permiteți ca partidul meu să fie politicește prigoniit, nu uitați, va veni timpul când și d-voastră veți fi prigoniți.

Un glas (în stânga): Ne supunem!

Iullu Maniu: Neladolos, On, cameră, că existența și dezvoltarea partidului politic este garanță constituțională, (Sgomot continuu. S'auzim! S'auzim!) Repet: neladolos, onorată cameră, că dezvoltarea liberă, a unui partid politic este garanță constituțională dacă însă această garanță numai față de noi nu voiți a o aplica, dacă de aceea numai pe noi ne priviți, neladolos, că noi suntem expuși prigoniirilor politice.

Întreb acum, onorată cameră unde e aici înțelesul, unde e rațiunea când față cu un partid politic se întrebunțează excepțional alte legi de

drept sau să împedecă dezvoltarea între marginile legii a unui partid politic? Și ce înțeles are stabilirea unor principii și gândiri? (Sgomot, strigăte și întreruperi în stânga).

Zakariás János: Numai o națiune politică există! (Sgomot).

Markos Gyula: Lucruri de acestea nu vom tolera în țara aceasta! (Sgomot).

Un glas (în centru): Bre, Markos!

Markos Gyula: Nu zău! (Sgomot).

Zakariás János: Aici există numai o națiune politică unitară! (Strigăte în stânga: Care este programul naționaliștilor, spuneți-l?! Sgomot. Președintele sună).

Iullu Maniu: Dvoastră veniți acum din nou cu două acuze, la cele spuse de mine. Prima, în în care ziceți, că partidul naționalităților nu are program. Dacă nu-l cunoașteți treaba dvoastră, toată lumea îl cunoaște și știe, și chiar dvoastră ar trebui să-l cunoașteți mai bine, căci la congresul din 1895 ținut aici în Budapesta s'a stabilit acest program, și dacă dvoastră nu-l cunoașteți deși noi l-am formulat, permiteți-mi să declar, că aceasta aveți a o atribui numai neorientării dvoastre.

A doua obiecțiune este că, dvoastră nu ne permiteți naționalităților nemaghiare să ne organizăm politicește. Ei bine, față de aceasta opun că nu este lege care să sprijinească părerea dvoastră ci e validă părerea generală, că sfera partidelor politice nu se poate satori cu nici un fel de ordinațiuni legale, și că existența acestora nu se poate restrânge cu îngrădiri. Că dacă dvoastră vă referiți la aceea, că conform concepțiunii dvoastră acest stat este național unitar, — ceace eu neg — nu urmează din aceasta ca să împedecăm sau să osândim evoluția politice de naționalități. Oare Germania sau Prusia nu sunt state naționale? (Sgomot).

Markos Gyula: Duceți-vă în Prusia, acolo o să vă învețe minte pe voi! (Sgomot).

Iullu Maniu: Și totuși în Germania, unde înadevăr polonii sunt asupriți, totuși acei nemți îi recunosc de partid și partidul polon e recunoscut de partid ce poate lucra și organiza liber. Și întocmai ca în Germania, așa și în Austria sunt recunoscuți ei, ba chiar și în Anglia e recunoscut partidul politic de naționalitate. Pentru că existând comunitatea intereselor, apărarea acestora nu se poate tăgădui.

Lucrul de capetenle e că oare constituția îngrăduie prigonierea unui partid politic și dacă da, se poate ajunge vreun scop cu ea? Nu! Onorată Cameră! Acele concepții și principii politice pe cari partidul nostru le cere sunt constituționale și legale, dar înainte de toate sunt concrete cu existența noastră. Acele principii și scopuri pe cari le avem înaintea ochilor noștri sunt aspirațiunile tuturor popoarelor nemaghiare din această țară așadar să nu credeți că cu un astfel de procedeu veți putea împedecă dezvoltarea acestui partid politic și lupta lui pentru aceste scopuri și ziua biruinței acestora. La aceasta nu veți ajunge până în lumea și pământul! Nu ameninți, ci constat faptul, că tot ce e în contra dezvoltării firești, ca o nuzință zădarnică contra naturii, nu va putea ajunge la biruință și nu va putea spulbera în vânt nuzințele drepte și firești ale popoarelor. (Zgomot).

După ce am examinat dezvoltarea partidelor politice din trecut, am constatat în general următoarele stadii, stadiile aceiui mod de tratare în care partidul ce era la putere se împărțea de puterea guvernului. Cel dintăiu stadiu a fost o suverană nesocotire. Onorată cameră, dacă o concepție politică a ajuns la iveală, partidul puterii îndată a căutat să o înăbușe, crezând, că astfel va astupa gura întregii lumi, și nimel nu va lua la cunoștință.

Al doilea stadiu a fost stadiul bogatelizării. După ce a văzut partidul puterii, al forței, că cu înăbușirea nu poate nimici principii, scopuri și nuzințe, a căutat să le ia în răs, s'a cocoțat pe Olimp și cu mare încredere în sine a micșorat valoarea bărbaților, cari au măritat principii politice, a micșorat însemnătatea întregii mișcări (sgomot în stânga extremă).

Când însă a văzut că nici acel curent al puterii nu duce la rezultat, când a văzut, că acel partid neluat în seamă totuși vrea să trăiască, atunci a recurs la prigoniiri și la opresi. (Așa-i! în centru. Zgomot în stânga extremă).

Nu numai noi am avut parte de aceasta, ci și dvoastră (Sgomot). Și aceasta bine o știți pentru că istoria dv. arată aceste stadii ale dezvoltării.

rii; au fost epoci, când și aspirațiile politice ale dv. erau când micșorate, când înăbușite, și prigonite. (Sgomot în stânga. Președintele sună).

Iar acum vă întreb, că ajuns-a cineva la rezultat față de nisunțele dvoastre cu o astfel de procedură a expansiunii forței brutale? Oare cu o astfel de tactică s'a putut undeva în lumea mare să se nimicească un curent sau o gândire politică ori vre-un partid?

Imi aduc bine aminte, că după ce s'a alcătuit partidul național român, ani de-arândul ați căutat să-l înăbușiți; când nici cu înăbușirea n'ați făcut ispravă, ați căutat să-l bagatelizați și când ați văzut că partidul nici la acestea nu se stânge de pe fața pământului, ați recurs la scârboasele asupriți și prigoniri, cu sutele i-ați aruncat în temniță pe bărbații partidului nostru, ne-ați împărșit și ne-ați târît în toate părțile și cu toate acestea iată că aici suntem și aici vom fi. Ori veți primi domnilor propunerea comisiei de imunitate ori ba, ori ne veți recunoaște partidul ori nu, nouă ni-e tot una; ori veți arunca după ureze marele principiu constituțional, că pentru existența partidelor politice nu se cere aprobarea factorilor guverniali, ori vă veți pune jugul la gât, nouă ni-e tot una, pentru că partidul nostru care e plin de viață și putere și care merge pe calea firească, va arăta ce poate, se va valida cu sau contra voinei dv. (Sgomot).

Să nu credeți, că atunci când vorbesc în felul acesta contra referatelor comisiei de imunitate, sunt constrâns să vorbesc, pentru că mi-ar fi frică, că șanțele validării partidului se vor mai micșora dacă se va primi referata comisiei de de imunitate.

Să nu credeți, că noi avem lipsă de comisiunea de imunitate sau de hotărârea deputaților ori de-a căpitanului din Arad sau de a ministrului, ca să se pronunțe, că oare partidul nostru există sau nu, că are dreptul să se organizeze sau nu și că un popor sau o națiune are oare dreptul la viață în această țară sau nu. (Strigăte în stânga: Nu are!) Sunt liniștit, în aceasta privință, că partidul și națiunea mea are un frumos viitor în aceasta țară și se va valida în urma scopurilor propuse și a puterii ce residă în ea, (Sgomot) ori veți voi să o recunoașteți ori nu. (Sgomot).

Dar despre altceva e vorba aici, despre acela, că oare veți primi ceace e de datorința dvoastră, veți recunoaște oare marele principiu politic, aceea garanția constituțională, care e în dreptul alcătuirii partidului sau nu? Dacă nu l primiți, dacă cu primirea referatelor, stați pe baza aceea, că pentru alcătuirea unui partid parlamentar e de trebuință încuviințarea factorilor puterii, atunci nu pe noi ne împiedecați ca să mergem înainte pe calea începută, ci prin aceasta dovedeți că nu sunteți în stare să stați pe piedestalul acela de a putea concepe garanțiile constituționale, după ce le-ați introdus în viața constituțională și după ce într-una vă bateți peptul că le conservați întregi și neștirbite. (Sgomot).

Încă odată voiesc să arăt că acest amestec al dlui căpitan din Arad e o șicană și referata comisiei de imunitate voiește să dea drum liber acestei șicane (contraziceri).

Am nădejde, că onor. camera nu va fi de aceeași părere cu comisia de imunitate, pentru că dacă e lertat ca toate partidele începând cu cel popular până la partidul independent și constituțional să se organizeze și să existe, atunci nu este lege omenească, care exclusiv pe noi să ne împedecă, la ceace are drept fiecare cetățean din toate statele. Și dacă cu toate acestea veți începe iar cu prigonirile și asupririle și dacă și dvoastră dlor deputați credeți că cu prigoniri și asupriți se poate nimici un partid politic, atunci politici și rămâneți în convingerea dvoastră, dar sunt sigur, că viitorul cel mai apropiat vă va deștepta la lucruri foarte triste. (Sgomot).

Eu onor. camera nu primesc referata înaintată în numele comisiei de imunitate, ci mă alătur la propunerea președintelui partidului nostru la propunerea stimatului meu coleg Teodor Mihali și rog ca să fie primită. (Aprobări și aplauze îndelungate pe băncile naționalistilor).

Extradarea deputaților noștri aradani.

Amestecul lui Andrassy. — Din ședința de Miercuri a Camerei.

Zadarnice au fost toate silințele de capacitate ce și le-au dat deputații noștri, zadarnic grandiosul discurs al d-lui Maniu,

zadarnic întreg aparatul de argumentație juridică aplicat în vorbirile lor de-o înaltă concepție de domnii T. Mihali și A. Vlad, gloata de saltimbanci politici, ce constituie azi cel mai inferior parlament european, a strigat totuși: »Răstigniți-i pe ei!«.

Deputații noștri dr. Oncu, Goldiș, dr. Suciu și dr. St. C. Pop au fost dați pe mâna iudicaturei din Arad, care va avea să hotărască, că clubul arădan ca organ al partidului naționalităților nu e oare o infiripare mai nouă a vechiului comitet național dela Sibiu, că nu constituie oare o reuniune politică.

De câte ori nu s'a potrivit pentru chipul cum se tratează de către detentorii puterii drepturile noastre firești celea mai sfinte vorba: turcul te bate, turcul te judecă!

S'a dovedit încă odată, sugestivitatea unui *memento suprem*, că în camera ungară nu există nici drojdia simțului de echitate, dreptate și umanitate, că e întruchiparea frivolității politice, o instituție constituțională hibridă ce-și bate joc de cele mai sfinte principii parlamentare, cu cari de altminteri paradează în fața Europei.

Din informațiunile noastre telegrafice sosite aseară scoatem următoarele amănunte.

Primul orator e un anumit Kálosi József. El începe prin a denunța și a înșira neadevăruri. *Înteruperi din partea naționalistilor:* Nu denunța! Ce spuți neadevăruri!

Kálosi: Clubul din Arad e continuarea sistematică a comiterului dela Sibiu. În localitățile clubului se afșează harte daco-romaniste, biblioteca e plină de broșuri agitatoare.

Înteruperi din partea naționalistilor: Cel puțin știm, că cine e denunciatorul!

Kálosi: Primește propunerea comisiei de imunitate.

Dr. Maniu: Respinge insinuațiile aduse partidului român. Afirmația lui Nagy Dezső, că noi suntem paraziți politici, e o învinuire nevrednică. Conștiința noastră e chemată să delibereze, că oare corectă e politica noastră! (Înteruperi).

Preș.: Nu sufăr, ca oratorul să fie întrerupt când se apără în contra unei învinuiri atât de grave!

Dr. Maniu: Protestează în contra aserțiunilor că partidul naționalităților ar face politică trădătoare de patrie. Când s'a întâmplat cazul înclinat deputatul Oncu era la Menton, Goldiș, zăcea bolnav în spitalul din Budapesta. Celea spuse de Kálosi nu sunt decât niște povești menite a speria copil.

Vorbește Hodja, apărând energic.

Andrassy: Camera trebuie să se declare, că în cazul ce ne preocupă este oare vorbă de prigonire și că întrucât constituie crimă. Din parte-mi nu văd nici urmă de șicană ori prigonire. Ori s'a înființat o reuniune politică, ori e vorba de organizarea unui partid parlamentar, una din două. Pentru ambele cazuri avem opreliști legale. Pentru cel dintâu legea de înținut pentru al doilea cunoscuta ordinațiune a lui Hieronymi. Judecătoria e chemată să decidă că vinovați sunt domnii deputați, ori nu. Recomandă propunerea comisiei de imunitate spre primire. Și s'a primit — mai începe îndolală?

Ultime informațiuni.

— Ședința dela 6 Maiu a Camerei. —

— Prin telefon. —

Prezidează Justh.

Kossuth prezintă o mulțime de proiecte vicinale. La Budapesta vor fi trei linii electrice nouă. Poporalul Szmrecsány e ales notar în locul lui Hencz Károly, care abzisese.

Urmează discuția bugetară.

Szappanos vorbește contra, declară că a părăsit partidul kossuthist pe motivul, că acolo nu se mai profesază ideile lui Kossuth Lajos. Atin-gând chestia de naționalități, propune o politică conciliantă, căci numai astfel se va întâri alipirea naționalităților față de țară.

După pauză Batthyány ține un discurs lung pentru buget, apărând guvernul.

Impăratul și regenții germani la Viena.

Azi au sosit la Viena principii germani, ca să aducă omagii de stimă și iubire bătrânului nostru monarh Francisc Iosif din prilejul jubileului său de 60 ani. Principii sunt conduși de împăratul Wilhelm. Mâne va avea loc un prânz de gală în parcul din Schönbrunn, când se vor rosi toate imperiale. S'ara principii se vor întoarce deja în Germania. La acest prânz va lua parte și premierul ungar Wekerle, mareșalul Apponyi Lajos și ministrul a latere Zichy.

O telegramă mai nouă spune, că dintre regenții germani întâiul sosit e marele principe de Oldenburg.

NOUȚĂȚI.

ARAD, 7 Maiu n. 1908.

Pentru apărarea școlii. Ieri înainte de amezai întreaga obște a frunzei comune Cuvin a venit la Arad pentru a ruga pe P. S. Sa Episcopul să apere din toate puterile pe învățătorul prigonit D. Popovici.

P. S. Sa a primit delegațiunea în curte, căci în casă n'ar fi încăput.

În numele sătenilor a vorbit dl Russu Șirianu, talmăcind durerea harnicilor români.

P. S. Sa a răspuns de pe pridvor, asigurând că în marginele legii va face tot ce este cu putință și a împărșit numeroșilor săteni binecuvântarea sa arhierască.

Sătenii s'au dus apoi la vicișpan, unde a vorbit dl deputat V. Goldiș, cerând dreptate.

— Știre personală. La ședința de Marți a dietei, a asistat și dr. N. Oncu, care s'a dus dinadins, pentru că să asculte învinuirile ce li-se aduc celor patru deputați români din Arad, a căror drept de imunitate se propune să fie suspendat, pentru că astfel să poată fi judecați de poliția aradani.

— Delegațiune. Marți număroși țărani de frunte din Tauș au venit la P. S. Sa Episcopul Aradului să se plângă împotriva preotului Ana. Ei au înșirat o mulțime de nemulțumiri și au rugat pe P. S. Sa să pedepsească pe preotul abuziv. P. S. Sa Episcopul a făgăduit îndreptarea lucrurilor.

— Fotografiare. Marți după amezai membri sinodului eparhiei Aradului s'au fotografiat în curtea Seminarului.

— Fiu credincios bisericii. S'a remarcat în primele ședințe ale sinodului aradan prezența deputatului Iosif Galu, magnat, care deși bătrân și suferind, totuși n'a pregetat să vină și să manifeste interesul ce-l are pentru afacerile bisericești. Miercuri dl I. Galu și-a cerut însă concediu, simțindu se indispus.

— Distincție. O telegramă din Petersburg cu data de 20 Aprilie ne vestește că principele moștenitor al României a fost numit ofițer »a la suite« în regimentul de infanterie »Vologda« No. 18.

— Erată. În cuvântarea prin care P. S. Sa Episcopul Aradului a deschis sinodul diecezan s'a strecurat o eroare. Ultimul cuvânt de pe coloana a treia din prima pagină trebuie să fie *nedespărțită*, în loc de »despărțită«, rămânând bine fraza după cum urmează: »iubirea și alipirea noastră de patrie, de limba și biserica străbună, este trinitatea nedespărțită« etc.

— Patrioții din Cluj iar au mântuit patria. De astă dată meritele revin camerei advocațiale care a osândii la *dorgatoriu în scris* pe avocatul și deputatul Dr Iuliu Maniu, pentru că acesta are plicuri (cuverte) pe cari numele său și Blajul este tipărit românește. Plicul acesta românesc a primejduit unitatea de stat și vrednicii soviniști dela Cluj un înlăturat acum primejdia.

Ori mai bine n'au scăpat prilejul de a se face de răs.

— Cununie. Ignăție Porge își va serba cununia Duminică, în 17 Maiu st. n. în biserica gr. rom. din O-Homorog cu amabila dsoară Mărioara Eleonora Vasca.

— Bilanțul celor două opere din New-York. Bilanțul celor două opere din New-York, după înțâia sesiune terminată zilele acestea, prezintă cifre noi și interesante.

În 125 de reprezentațiuni, opera Manhattan a încasat 3.000.000 fr., pe când opera Metropolitan, în 131 reprezentațiuni, a încasat 4.640.000 franci.

În ce privește onorariul artiștilor celebri, cari au cântat la acele opere, sunt interesante următoarele cifre: Baritonul Renaud a primit pentru 27 seri, în cari a cântat, 96.000 fr.; Caruso a cântat în douăzeci de seri, a primit 4000, iar concurentul său Bonci 2800 fr. pe seară, pe când cântărețul german Dippel a luat pentru șase seri suma de 64.000 fr.

Corul din opera Manhattan e compus din 130 de persoane și înghite pe săptămână un buget de 8400 fr. iar orchestra, constând din 90 de inși, costă pe direcția operelor 141.000 fr. pe săptămână.

În Metropolitan-opera, orchestra încasează tot atât, iar corul, care e mai mic, numai vre-o 6000 de franci.

— În amintirea lui Pavel Cotoșu. Președintele mult regretatului Pavel Cotoșu, fost actuar metropolitan și membru deștept și folositor al multor așezăminte culturale ale noastre, domnul dr. Ioan Borcia, profesor la școala civilă la «Asociațiunea» și Nicolae Nașcu, paroh în Râstoșnea, dăruiesc întru eternizarea memoriei mult regretatului, anume, la fondul «Victor și Eugenia Tordășianu pentru înzestrarea fetelor sărace», câte 5 cor., în total 10 cor.

— Monumentul lui Heine în Hamburg. Primul oraș german, care va ridica scriitorului Heine monument e Hamburgul. Precum se telegrafiază din Hamburg comisia emisă de senatul orașului a designat că locul pentru așezarea monumentului lui Heine va fi piața principală.

— Spre orientarea on. public român. Avem onoare a face cunoscut onoratului public român din Arad și jur, că din nou am angajat de ajutor în prăvălia noastră de manufactură pe bravul român domnul Petru Bârsan, care a servit la mai multe firme mari, așa că onoratul public român va fi servit cu toată atențiunea. O facem aceasta în buna speranță, că onoratul public român va binevoi a ne onora cu numeroase comenzi atât în scris cât și în personal. Stând gata spre servire suntem al onoratului public român mari stimatori Frații Lengyel, vis-à-vis cu hotelul Pannonia, Andrassy 15.

Totodată și din partea mea rog onoratul public român să binevoiască a mă sprijini și a mă onora cu comenzi numeroase fiind încredințat din partea firmei a da și în credit personal cunoscuților mușterilor mei.

Rugând sprijinul onoratului public sunt cu toată stîmă: Petru Bârsan, comerciant la firma Frații Lengyel Andrassy tér 15. Vis-à-vis cu Hotelul Pannonia.

x Sticlărie, porcelanuri, lămpi și obiecte de lux de argint de china se pot procura pe lângă prețuri fixe și de bucedere la urmașul lui Müller Somlyai, Kolozsvár, Kossuth Lajos utca 4 sz., care e furnizorul mai multor instituite, întreprinderi și corporațiuni. Candelambre de biserică, lămpi suspendate 2 fl. 50, 12 pahare de apă cisăte 72 cr. *Vă rugăm să fiți atenți la firmă.*

Din străinătate.

De-ale grecilor asasinii. Se scrie din Salonic cu data de 19 Aprilie, că săptămâna asta au avut loc acolo patru atentate contra bulgarilor, din partea teroriștilor comitetului grecesc. Miercuri, 16 c. s'a tras asupra lui S. Rizof, mare comerciant, fără a l răni. Joi dimineața, un antreprenor bulgar cărămidar, anume Ivan a fost lovit și grav rănit cu securea.

Joi seara s'a tras asupra dragomanului agenției bulgare Teodorof, care s'a luat după atentator și dacă poliția ar fi fost mai atentă, acesta era să fie prins.

Azi dimineața, un notabil bulgar, a fost atacat lângă biserica St. Mina, de către un grec, fără a l atinge.

E curios că toți atentatorii sunt cunoscuți de poliție, dar dispar imediat. Corpul diplomatic a protestat. Vorbește că șeful poliției e cumpărat de greci.

Bulgaria și Macedonia. Sofia. Ministrul președinte Malinoff, însoțit de toți colegii lui din minister, a sosit la 4 Mai la Varna. După amiază, înaintea unui auditoriu foarte numeros, președintele cabinetului bulgar a făcut o declarațiune ministerială declarând că guvernul bulgar urmează cu cea mai mare băgare de seamă chestiunea macedoneană și că nu lipsește niciodată să arate că această chestiune este și bulgară și că pentru soluțiunea ei voința poporului bulgar nu trebuie să fie uitată.

Di Malinoff a terminat spunând: Astăzi, ca niciodată, trebuie să arătăm Turciei că ceea ce ne interesează în primul rând în această chestiune este îmbunătățirea soartei creștinilor macedoneni.

Interesele economice ale Bulgariei impun ca drumurile de fier în Balcani să se înmulțească și căile ferate bulgare să fie legate cu cele turcești; în primul rând drumul de fier dela Kustendil este grija guvernului.

Apel.

Funcționarii băncilor române, fiind până în timpul din urmă de tot puțini și răsleți nu au prea putut da semne de manifestare.

Înmulțindu-se, s'a ivit necesitatea concentrării și a manifestării lor. Dovadă mișcarea pornită spre organizare precum și edarea unui «Calendar portativ al funcționarilor de bancă români pe anul 1909».

La edarea acestui calendar, cu bucurie anunțăm, că ne-a succes a câștiga colaborarea domnilor: Virgil V. Bontescu, Iosif Diamandi, Ioan I. Lăpădat, Vasile C. Osvadă, Nicolau P. Petrescu, Dr. Coriolan Pap, Constantin Popp, Simion Popescu, Emil Russu, Emil Tișca, Gavril Todică și Arseniu Vlaicu și astfel suntem convinși, că vom putea eda un calendar folositor și atrăgător atât pentru funcționarii, membrii din direcțiune și comitetul de supraveghiere a institutelor noastre, precum și pentru toți, căți să interesează și urmăresc cu atențiune chestii financiare economice.

Pentru ca să putem isbuti și pentru ca să ne putem orienta asupra tirajului acestui calendar, ne adresăm cu toată căldura, către funcționarii, membrii din direcțiune și comitetul de supraveghiere a institutelor noastre, precum și către toți, cari să interesează de chestii de bancă, și văd că lucru bun voim să săvârșim, ca să binevoiască a ne da sprijinul posibil, insinuându-se ca abonați la acest calendar. (Prețul unui exemplar va fi 2 coroane).

Insinuările de abonament sunt a se trimite la adresa: dlui Vasile Babi funcționar la institutul «Bihoreana» Oradea-mare (Nagyvárad).

Mulțumind anticipative pentru sprijin. Cu deosebită stimă: *Redacțiunea «Calendarului portativ al funcționarilor de bancă români».*

Concert, petreceri.

— Teatru sătesc se va aranja Duminecă, în 10 Maiu st. n. 1908 în școala greco-orientală din Berghin. Venitul este pentru «Reuniunea femeilor greco-orientale pentru înfrumșetarea bisericii». Începutul la 8 ore seara.

Rugăm pe toți abonații cari sunt în restanță ori nu și-au reînnoit încă abonamentul pe cuartatul Aprilie—Iulie, să binevoiască a plăti cât mai curând ceea ce datorează pentru primirea ziarului nostru.

Economic.

Bursa de mărfuri și efecte din Budapesta

Budapesta, 7 Maiu 1908.

INCHEEREA la 1 ORĂ :

Orđu pe Mai 1908 (100 kg.)	23.88—23.90
Secară pe Oct.	17.94—17.96
Ovăș pe Oct.	13.18—13.20
Cusuruz pe Mai 1908	13.16—13.18

INCHEEREA la 4 ORE :

Orđu pe Mai	23.90—23.92
Secară pe Oct.	18.—18.02
Ovăș pe Oct.	13.20—13.22
Cusuruz pe Maiu 1908	13.16—13.18

BIBLIOGRAFIE.

Pomelnic pentru pomenirea viilor și morților, la liturgii și parastase, legat în pânză 50 fil., în hârtie 30 fil. Se află de vânzare la »Tipografia diecezană« și la »Tribuna« în Arad.

Redactor responsabil provizor Sever Bocu.
Editor proprietar George Nichin.

FRANZ JOSEF
APA PURGATIVA CEA MAI BUNA DIN
APELE PURGATIVE

„Wällischhof“

sanatoriu

aranjat după sistemul dr. Lahman cu toate întocmirile moderne ale terapiei fizicale și dietice, 1 oră și jum. depăulare dela Viena în regiune romantică și sănătoasă.

Posta și telegraf: Maria Enzensdorf (bei Wien).

Cu deslușiri și prospecte stă la dispoziție direcțiunea și medicul șef al stabilimentului

Dr. Marius Sturdza.

Aviz!

In tipografia diecezană din Arad au apărut și se află de vânzare următoarele:

Articolul de lege XXVII din anul 1907 despre relațiunile de drept ale școalelor populare elementare nesușinute de stat și despre competențele învățătorilor comunali și confesionali împreună cu **Îndrumarea** ministrului de culte și instrucțiune publică către comisiunile administrative, referitoare la executarea acestei legi. — Prețul 2 cor.

Tipărituri necesare învățătorilor precum: «Protocol de gatațiune», «Evidența plătirii salariilor învățătorilor» și tipăriturile de «Înștiințare către inspectorii școlari» conform §. 10 din instrucțiunea ministerială referitor la salariile învățătoresți. Pentru o școală să recer circa 18 coale. — Prețul 1 cor. 10 fil. cu porto.

Caete de calculare, caligrafie și ocupațiune. Prețul per 100 buc. 1 cor. 50 fil.

Propise pentru examen. — Prețul per 100 bucăți pe hârtie foarte fină 1 cor. 30 fil.

Note muzicale de Ioan Vidu*)

Negruța. Cor mixt cu soli de Tenor-Sopran. Prețul 1 cor. 50 fil. (2 Lei).

Coasa. Cor mixt. Melodie populară. Prelucrare și armonizare. — Prețul 60 fileri.

Logojana pentru o voce și pian. — Prețul 1 cor. 50 fileri.

Preste deal... Cor mixt cu soli, compus pe motive din muzica populară română. — Prețul 1 cor. 50 fileri.

2 Cântări. a). »Ș'a sară«. b). »Plângerea unei floricele«. Aranjat și armonizat pentru 4 voci bărbătești. — Prețul 80 fileri.

De Trifon Lușojanu:

Gântări bisericesti pentru slujbe ocazionale din Molitvelnic (Euchologiu) ș. a. — Prețul 8 coroane.

De ducă... Cor bărbătesc, pe motiv popular. — Prețul 1 cor. 50 fileri.

*) Se află spre vânzare la: Tipografia diecezană în Arad; Librăria arhidiecezană în Nagyszeben; Librăria diecezană în Karánsebes; Librăria Ciurcu în Brassó; Librăria Murășanu în Brassó și librăria Nemes K. în Lugos.

CORNEL N. DEMETER :: :: farmacist în Szászváros.

Conținutul medicamentelor de mai jos sunt folosite de cei mai renumiți profesori și medici și sunt recunoscute de cele mai bune!

»Peronospin« Carele de 7 ani este în folosință pentru stropirea viiei contra peronosporei ie mai bun și mai ieftin ca piatra vînătă.

Un pachet pe 100 litre apă costă 60 fil. Pravul acesta să folosește și la stropirea pomilor. La comandă de ce trece prețu 10 pachete să trimit, francate cu rambursă. Revînzătorii capătă rabat corespunzător.

Dolicin contra tusei, răgușelei, durerii de piept, ofitei, tusei măgărești, catharului, astmei, greutății de respirat, lungoarei și tusei seci. La copii și copile contra tusei măgărești are efect admirabil. »Dolicin«-ul are efect bun asupra apetitului și întărește corpul, iar flegma o dizolvează și astfel mai ușor să și rupe. Ferbințele și asudatul de noapte înceată; mărește greutatea corpului și deci contribuie mult la însănătoșire. Prețul 1'20 și 2 cor.

Capsic unsoare. Contra durerii de oase, podagrei, reumatismul lui, răcelilor de cap, dinți și nervi, precum și scrintiturilor. Cele mai îmbătrânite boale le vindecă. Din influență sau răceala proveninda durere de mâni, picioare, capul corpul întreg. In multe cazuri unde nici băile nu ar folosi această ajută de minune. Prețul 1 cor. 20 fil. și 2 cor.

Centarin contra morburilor de stomach, precum la lipsa de apetit, greață, misturea rea, catharul și aprinderea de stomach și vomarea, sgârciurile cele mai grele: leac sigur! Folosește și la curățirea sângelui. Prețul 1 cor. 20 fileri și 2 cor.

Laxbonbons. Inchiderea scaunului e cauza diferitelor morburi pentru palpitarea de inimă, amețeli, dureri de cap și altele. Deci cine suferă de închiderea scaunului, numai decât să comande »Laxbonbons«, zacharele purgative plăcute și dulci la luat, Prețul 1 coroană.

Kaljodsarsaparil. Mijloc escelent pentru curățirea sângelui la sifilis morburile tineretelor, precum la răgușală sifilitică durere de oase, excese și bube-sgrăbunțe pe față, nas sau pe orice parte a corpului — ba chiar și la ranele sifilice, 1 sticlă 2 cor.

Pentru economi.

Prav pentru îngrășarea vitelor cornute, porcilor și a calilor. Vacile dau prin întrebuințarea pravului acestuia, lapte mai mult și mai bun. Prețul 60 fileri. **Prav pentru stîrpirea șoarecilor și a cloțanilor.** Să prăpădesc prin întrebuințarea acestui prav sigur. Prețul 60 fileri. **Unsoare galbină contra păduchilor la vite.** E mai tare și nu murdărește ca alte unsoari 80 fileri. **Prav pentru ouatul găinilor.** Prin întrebuințarea acestui prav ouă găinile și în timp de iarnă pe cînd altcum nu ouă. 30 fil. **Esență** pentru prepararea rumului, rachiu de prune, sliboviță, de drojdie, rachiu de bucate, de borovicika, de vișine și altele. Prețul unei sticle pentru a prepara o litră costă 40 fil. **Thea foarte fină** de 20, 90 fil., 1'20 cor. și 1'80 cor.

Anunț.

Un candidat de avocat

— cu praxă, —

caută un loc într'o cancelarie advocațială. Amănunte mai detaliate se pot afla la administrația ziarului nostru.

Un candidat de avocat

— cu praxă, —

află aplicare pe lângă condiții favorabile în cancelaria avocatului Dr. Ilie Precupaș din Arad, pe 1 Iunie n. a. c.

AVIS.

La subscrisul se află o mașină de trierat mînată cu abur, firma »Hofherr et Schranz« cu tot cu moară și în stare bună. Prețul upă tocmeală în bani gata ori pe lângă garanță în rate și pe așteptare.

Dorgos pu. Lippa.

David Dabici,
notar.

ANUNȚ.

In cancelaria notarială din Ciuci (com. Arad) imediat poate afla un tiner ocupațiune cu ceva praxă de scriitor. Salar lunar 30 cor. vipt și quartir, precum amăsurat sînguinții ceva și din venite.

AVIS.

Să caută o

econoamă

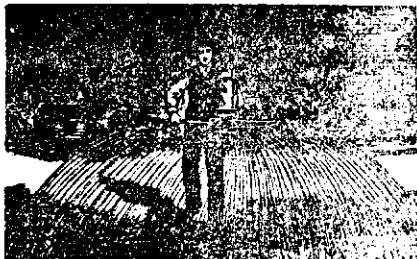
pentru un preot dela oraș remas de tiner vădov cu trei copii (cel mai mare e de 10 ani și cel mai mic de 5 ani).

Indatoriri are de a conduce menajul casei și a să ocupa de creșterea copiilor.

Să nu fie trecută de 60 ani, dar nici sub 40 ani. Persoanele culte sunt avantajioase.

Ofertele sunt să se adreseze la administrația acestui ziar.

Cultivatorul Federzahn alui Ventzki e regele tuturor mașinelor moderne de arat.

Pluguri deosebite sisteme, părți ale plugului, pe urmă tot felul de mașini de câmp.

Mașina de mână pentru grâu, ovăz orz, sămânță de in, mazăre și sămânță de trifoi, e în forma vioarei ca reproducerea americană — cu încovăitură.

Instrumente pentru vite.

Verigi de bol 313/1
1704 cu surub K — 32
313/1 în forma cleștelor K — 52
în forma cleștelor, făurite K 2-20.

Foarfecl de vite bronzate

Clește pentru botul porcilor.

Rapid Perfect K 3 70 și K 3 40.

1 bucată K — 70
Verigi separate 100 bucăți K — 60

Foarfecl de cai Fabricat parisian renumit K 4.60.

Nr. 7

— La dorință descriere exactă cu prețul. —

Pentru comandă :

Carol F. Jickeli

SIBIU.

ALBA-IULIA.

Din mâna primă dia fabrică se poate tîrgul mai ieftin și mai bine.

Prima fabrică de instrumente muzicale din Ungaria aranjată cu putere electrică.

Stowasser J.

Fabricantul de instrumente muzicale al curții ces. reg., furnisorul armatei inventatorul buciului Rákoczi perfecționat.

Budapest, II., Lánchid-u. 5. — Fabrica II., Öntöház-u 3.

Isi recomandă instrumentele muzicale de aramă, lemn, și de alamă și diferitele instrumente cu coarde fabricații proprii.

Harmonice cu tonuri tari și trainice dela 2, 2-50, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 fl. în sus. Modele speciale în harmonice cu tonul de oțel pentru orchestră.

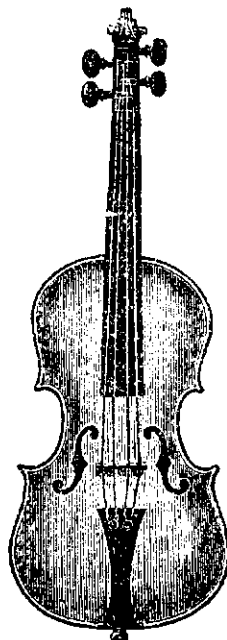
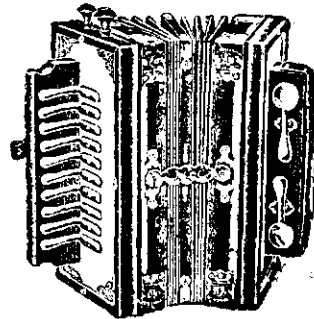
Furnisez toate instrumentele de alamă pentru orchestră, cu prețuri moderate și condiții de privilegiu. Recunoscute de cele mai bune instrumente de alamă, fiind furnicorul armatei și al orchestrelor militare.

Vioare de școală cu arc și toc poleit dela 5 fl. 50 cr. în sus. Vioare dela 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 fl. în sus. Asortiment bogat în vioare excelente noi și vechi și gurdune. Surdină, invenția cea mai nouă, care aplicată la orice vioară sau gurdună, îi dă un ton mai tare și mai plăcut

Harmonii cele mai bune fabricații din lume după sistem american și European, pentru școli și biserici, dela 70 fl. în sus.

Buciumul Rákoczi, cu școală, cu acompaniament de pian dela 35 fl. în sus. Repararea tuturor instrumentelor, cu punctualitate de expert și prețuri ieftine, pe lângă garanție. — Catalog ilustrat despre fiecare instrument, la dorință gratuit și porto-franco.

transport angro și în detail.

Ghilofina politică.

(*) Pe vremea terorismului revoluțiunii mari din Franța argumentul de căpetenie era — ghilotina. Nu era vorba de a convinge, nici chiar de a învinge, ci simplu de a desființa pe adversarii politici.

La noi, în Ungaria, e pace desăvârșită. Cei dela putere cârmuiesc în dragă voie. Nici în sus nici în jos n'au adversari, cari să le periclitizeze scaunul domniei.

Și cu toate acestea, o teroare politică mai înverșunată nu există nici chiar în statele autocrate din Azia. Cu atât mai puțin în vre-un stat parlamentar din Europa.

În timpul din urmă am avut, adesea, tristul prilej să dovedim cu prisosință acte de sălbatec terorism săvârșit de stăpânirea țării.

Culmea s'a ajuns prin darea în judecată a deputaților arădani însărcinați să organizeze partidul național român.

Azi pe când aceste șire vor ieși de sub tipar, de sigur că li-se va și ridica deputaților noștri dreptul de imunitate și e chestie numai de puțină vreme până să și fie pedepsiți.

Din minutul în care guvernul a început prigonirea acestor fruntași politici români, dându-i în seama poliției din Arad, nimeni nu s'a mai putut adevăra îndoii de soarta ce-i așteaptă: *ghilotina politică*. Nimeni nu se îndoiește anume, că dieta ungară îi va extrada pe deputații români, ori cât este de evident, că *ne găsim în fața unei prigoniri politice*, iar nu în fața autorilor unei transgresiuni menite a primejdi ordinea de stat, cum pretinde guvernul.

Dimpotrivă, toată lumea va afla oarecare consecvență în atitudinea guvernului. Într'adevăr, un regim care se sprijinește și se inspiră dela o majoritate dușmănoasă naționalităților, e firesc să profite de cel mai siluit pretext pentru a prigoni pe români. După ce Vaida l-au scos cu puterea din parlament, după ce comisia de imunitate n'a aflat nici un vinovat și nici i-s'a părut că prin acele acte brutale i-s'a adus știrbire parlamentarismului, după ce chiar acum în urmă, cu prilejul discuțiunii asupra revizuirii regulamentului dietei prezidenții s'au purtat mizerabil față de naționalități, încât deputații noștri s'au simțit îndemnați să părăsească incinta camerei, e firesc ca ceata derbedeilor kossuthiști să aclame când luptători venerabili ca dr. N. Oncu și tovarășii săi mai tînări sunt porniți spre — temniță!

Avem doar a face cu teroriștii vieții noastre publice. Kossuthiștii au terorizat ultimele guverne liberale, au terorizat Viena, iar acum, că li-s'a dat puterea, ne terorizează pe noi, naționalitățile. Teroarea este capitalul politic din care trăiesc! S'au aflat miniștri chiar, cari în plină ședință a dietei ne-au declarat dușmani ai țării și ai unghurimei, să motiveze astfel aducerea unui întreg arsenal de mijloace teroriste împotriva reprezentanților autorizați ai naționalităților.

E firesc, să uzeze acum de aceste mijloace și chiar să — abuzeze de ele!

Comisia de imunitate are în privința asta doar un rol menit să arunce praf în ochii lumii culte. Se pretinde că această comisie cercetează afacerile și își face raportul după o matură chibzuire și având în vedere principiile parlamentare, între cari de căpetenie este — *libertatea de acțiune politică a fiecărui deputat*.

Judecata comisiei în chestia ce ne preocupă este însă dovada cea mai strălucită, că avem a face numai cu o *pseudo* comisie de imunitate. În dos stă puterea guvernului! Iar acest guvern nu urmărește adevărul, habar nu are de legi nici slăbiciunea de a se rușina nu l'a cuprins nici odată, ci cu o stărință de fer urmărește *desființarea adversarilor săi politici*.

Și face aceasta nu de teama că opoziția naționalităților i-ar putea primejdi situația, căci ce pot face 25 naționaliști față de 400 șoviniști gata a vota contra noastră chiar ghilotina teroarei revoluționare franceze, — *ci vrea să îndăbușe vocea dreptății, vrea să împedice formarea oștirea naționalităților, care și-a înscris pe steag *cucerirea drepturilor poporului*, scuturarea jugului oligarh și introducerea în viața de stat a unui spirit modern!*

Nu-i vine guvernului la socoteală să fie în parlament deputați, cari să denunțe fără-delegile ce se săvârșesc în țara aceasta.

Iată de ce comisia de imunitate va da azi pe mâna poliției pe cei patru deputați naționaliști români.

Să se știe însă că întreg neamul românesc și toate naționalitățile consideră judecata comisiei de imunitate drept o insultă și protestează cu toată energia împotriva majorității, care consfințește prin votul său această ghilotină politică.

Szterényi pentru vama independentă. Reuniunea regnicolară de industrie și-a ținut alaltăieri adunarea generală sub prezidiul lui *Matkovics Sándor*. În absența lui Kossuth a luat parte secretarul de stat *Szterényi*, care între altele a zis și următoarele:

Părerile asupra feitului tranacțiunii pot fi diferite, dar toți trebuie să recunoască, că tranacțiunea e un fundament pe care putem clădi cu cea mai mare liniște. Azi deja nimeni nu mai poate împedeca realizarea vămii independente.

Prin încheierea tranacțiunii s'a pus bază unei epoci pașnice de 10 ani și factorii economici trebuie în acest restimp să prepare terenul. Pe flamura acestei reuniuni e scrisă vama independentă.

E de prisos deci să se mai vorbească despre avantajile și detrimentele vămii independente. Apoi Szterényi a mai zis, că agitațiile socialiste primejdiesc dezvoltarea industriei. Chestia muncitorimei se va rezolvi prin aducerea unei legi speciale. Noua lege industrială va suprima abnormitățile organizației de pân'acum și nu va suferi ca muncitorii iubitori de ordine să fie împedecați în munca lor pe motiv că nu fac parte din organizația branșei respective.

Nouă ne pare caraghios, că un bărbat de stat, azi, când organizația muncitorimei, cea mai solidă în țară, e un factor de mare înrăurintă în evoluția statului din viitorul apropiat, — vorbește cu atâta superficialitate în chestie și crede că prin fraze răsufilate, ca cele de sus, se mai poate spe-riă cineva.

Dela sinodul eparhial aradan.

Ședința II.

— Luni, la 3 ore d. a. —

Președinte: P. S. Sa Episcopul.

Se citește și se autentifică procesul verbal al ședinței anterioare.

Urmează la ordinea zilei interpelările.

Interpelează deputatul *Dr. Nestor Opresan* în chestia șicanelor, la cari sunt supuși credincioșii noștri dela cari se pretinde pe lângă sarcinile sale cu cari își susțin școala lor confesională să mai contribuie și la susținerea altor școale comunale.

Interpelează deputatul *Dr. George Popa*. Dl Popa desvoaltă următoarea interpelare:

P. S. Dle Episcop! Venerabile Sinod! Rog scusele Ven. Sinod că vin să usez pe câteva momente de paciința dv. Faptul, că o cer aceasta tocmai în prima ședință meritorică din aceasta sesiune îl motivez cu graba aceea nervoasă ce s'a manifestat la pertractarea agendelor în cele din urmă două sesiuni.

Și aceasta grabă, Ven. Sinod, e capabilă a întări în noi credința ca din o parte tot mai mult să tinde într'acolo, ca chestii importante și delicate să fie abstrase de sub deliberarea și competența Sinodului.

Și că aceasta credință nu e tocmai deșartă, dovadă că sinodul nostru în unele casuri de competență a fost pus în fața faptului împlinit, așa încât chiar critica a devenit așa zicând efemeră.

Conclusele sinodali nu se execută și aceasta neexecutare în cazul cel mai bun e motivată cu frasa stereotipă: nu sunt resurse.

Prea s'a încuibat la noi râvna după cele materiale pe lângă neglijarea celor culturale.

La periferii aceasta râvnă apoi să ivește în altă formă. Ca să altoiască în credincioși din frageda etate simțul de jertfă, un domn protopresbiter împune băieților de școală drept tacsă pentru mărturisire câte 4 fileri spre mai mare edificare a celor sfinte.

Peste administrația noastră bisericească sub titlul de pace și înțelegere s'a tras un vâl alb, care nu numai că tainuește în afară nevoile interne, ceace nu ar fi nici un năcaz, dar pe cei mai mulți din noi îi face apatici pentru mersul cauzelor noastre bisericești, deși sub acel vâl se ascund multe năcazuri, neajunsuri, plângeri și neîndestuliri.

În jurisdicțiunea bisericească, ceace la unul să consideră de păcat, la altul se tolerează.

Se aduc decise cu ușurătate fără o deliberare circumspectă; ceace produce su-părări juste.

Se decretează suspendări, cari nu să execută ci la opunere cât de mică să retrac-tează devalvându-se astfel autoritatea foru-rilor bisericești.

Legea să interpretează ad placitum.

Acei mari bărbați, cari ni-au câștigat au-tonomia au creat un zid puternic pentru apărarea și dezvoltarea vieții noastre biseri-cești, iar noi, noi epigonii cu o ușurință punibilă dărimăm zi de zi câte o piatră din acest zid, lăsând strungi dușmanilor pe cari să între cu ușurință în cetatea noastră cu scopuri inimice.

Ca un caz grav de violare a autonomiei noastre bisericești să prezintă cazul proto-popului Măneguțiu.

În zilele din urmă s'a scris în ziare, că ministrul de instrucțiunea publică a anulat o sentință adusă în aceasta afacere prin consistoriul nostru din Arad și basat pe motivul că la aducerea sentinței au fost neglijate formele legale — a ordonat re-punerea în oficiu și beneficiu a numi-tului.

Dacă acest motiv este adevărat iată, că noi înșine ne-am făcut complici ingerinței externe! Și pentru ce? Al cui hatâr s'a făcut prin o purcedere ilegală?

Declar din capul locului că eu nu mă identific cu chestia Măneguțiu. Nici că mă privește meritul afacerii. Mă interesează

singur forma și dacă ridic cuvântul în această afacere o fac pur și simplu din gelosia pentru respectul legilor și îngrijirea pentru susținerea neștirbită a cetății moștenite dela marele Andrei.

Un alt caz analog, unde formele legale iarăși par alterate și jignite este cazul disciplinar al învățătorului dela Șistaroveți, I. Barzu. În acest caz sentința de achitare de sub nr. 7673/904 a consistorului dela Arad adusă în 20 Ianuarie 1905 a fost anulată din partea consistorului mitropolitan la 23 Nov. 1906 deși consistoriul din Arad sub nr. 1686/905 decretase sentința s'a de ridicată la valoare și deși apelată formal și legal, aici la noi nu a intrat. Și ca vârf a a afacerii consistorului nostru primește dela Sibiu o strașnică apostrofă.

Al treilea caz ce m'a îndemnat ca să mi ridic cuvântul este afacerea dela Lipova. Anume Consistorul nostru dela Arad sub nr. 7803/907 a suspendat pe protopopul din Lipova la 28 Decembrie 1907, fără ca Consistorul plenar să fi deliberat până azi asupra denumirii administratorului, după cum cere aceasta concluzul congresului naț. bisericesc nr. 71 din 1903.

Peste tot finalizarea acestei penibile afaceri prea mult se trăgănează, deși în asemenea caz, nu numai interesul părților, ci în prima linie interesele mari bisericești cer cea mai posibilă urgență.

Dorind deci ca în toate aceste afaceri lumină să se facă, îmi iau voce a adresa P. S. Sale Domnului Episcop ca președintelui Consistorului din Arad următoarele interpelări:

1. Este adevărată știrea apărută în unele ziare că ministrul de culte, a anulat sentința de destituire adusă în afacerea protopresbiterului Măneaguțiu de către Consistorul nostru din Arad și a ordonat repunerea în oficiu și beneficiu a numitului?

și dacă da:

2. Este adevărat, că de prilej a ingerinței guvernului în mod așa exorbitant în chestie internă bisericească, a servit iregularitățile forului disciplinar, care a adus sentința cu desconsiderarea normelor stabilite în regulamentul pentru procedura judecătorească în cauze disciplinare?

și dacă da:

3. Cu ce să simte P. Sa îndemnat a justifica ca președinte al Consistorului în fața Sinodului abaterea dela prescisele legii într'un caz atât de delicat?

1. Are P. Sa cunoștință despre faptul că în cauza de disciplină a învățătorului I. Barzu din Șistaroveț, Consistorul nostru din Arad sub nr. 7673/904 a adus sentință de achitare, care sub nr. 1686/905 s'a decretat ca ridicată la valoare în 8/21 Febr. 1905 și cu toate acestea a fost luată sub revizuire prin Consist. mitropolitan la 23 Nov. 1906 sub nr. 481 M. și anulată, iar numitul înv. destituit din post?

2. Crede P. Sa Dl Episcop de îndreptățită apostrofarea din rescriptul Consist. mit. de dtul 23 Nov. 906 făcută în aceasta cauză la adresa Consistorului nostru, și subscrisă de I. P. Sa Dl Mitropolit, care apostrofare sună în modul următor: »Prin abateri dela lege niciodată nu se servește interesul cauzelor și nu se promovează normala dezvoltare a acelor. Prin astfel de proceduri dăm înșine armele în mâna acelor cari bucură pândesc orice moment spre

a se ingera în treburile noastre bisericești și școlare?»

și dacă nu?

3. Ce pași a întreprins consistorul pentru respingerea acestei apostrofări și pentru dovedirea, că nu aici ci acolo s'au abătut dela lege?

1. Ține P. S. Sa de obligatoare pentru eparhia noastră normele mării congres național-bisericesc și anume cele aduse sub Nr. prot. 71 din 1903 punct 13, unde să dispune, că denumirea administratorului protopopesc aparține competenței plenului Consistorului?

și dacă da:

2. Cum se explică faptul, că deși suspendarea protopresbiterului V. Hamsea din Lipova a urmat la 28 Decembrie 1907 sub Nr. 7803, — cu toate acestea chestia administratorului nici până azi nu a fost supusă deliberării Consistorului plenar?

3. Peste tot are P. S. Sa și veneratul Consistor intențiunea a finaliza odată conform legilor în vigoare penibila afacere dela Lipova?

Interpelează deputatul Sever Bocu în afacerea volniciei săvârșite de organele politice în școala noastră confesională din Cuvin. Dl Bocu dezvoltă următoarea interpelare:

În 2 Maiu st. n. a. crt., venerabil sinod, după cum poate știți și D. voastră din jurnale, organele politice din Cuvin au pătruns cu jandarmi în școala noastră confesională punându-i în vedere învățătorului nostru Dimitrie Popovici, care — în paranteze fie zis — este unul dintre cei mai harnici învățători ai noștri, că au ordin să-l scoată cu forța din școală și să-l oprească dela catedră.

Nu vreau să stăruie asupra primejdiei mari ce constituie cazul acesta neobișnuit de grav pentru constituția noastră bisericească, mă mulțumesc să-l denunț aici, înaintea sinodului, a forului nostru competent și să solicit deocamdată informații autentice dela on. prezidiu.

Drept aceia îmi iau voce, P. S. dle Episcop, a vă adresa următoarea interpelare:

Are P. S. Voastră cunoștință, că în 2 Maiu st. n. a. c. organele politice au pătruns în școala noastră confesională din Cuvin, scoțând cu forță brachială pe învățătorul Dimitrie Popovici din localitatea școlii noastre delăturându-l dela catedră.

Dacă da, întreb pe P. S. Sa, ce măsuri are de gând să ia față de acest act arbitrar care constituie o gravă știrbire a constituțiunii noastre bisericești?

Dacă nu, este dispus P. S. Sa să câștige de urgență informațiuni exacte în afacere, ca sinodul încă în decursul acestei sesiuni să fie în poziție a se pronunța în cauză?

P. S. Sa: Voi răspunde într'una din ședințe.

Urmează raportul comisiei epitropești. Raportul este dr. Sever Ispravnic, care face o referată lungă și amănunțită.

Se naște o discuție mai lungă la chestia restanțelor diferite cari sunt foarte multe. Iau parte la discuție deputații Iosif Gall, E. Ungurlanu, dr. George Adam.

Dl Sava Ralca arată că este imposibil să se facă regulă în afacerile noastre epitropești pentru că personalul este insuficient la senatul acesta.

Dl Gall, nu este de părere să se mai dea afacerea comisiei ci să se decidă acum în cauză.

Vicarul V. Mangra este de părere să se respecte usul parlamentar anume să se amâne chestia sistemizării unui al doilea post de referent epitropeesc până la desbateră noului regulament.

Se primește propunerea comisiei de a se angaja un referent ajutor la senatul epitropeesc.

Comisia face propunerea să se indice pe libelele de depuneri că din care fond sunt.

P. S. Sa spune că aceasta nu se poate, libelele sunt eliberate de institute și astfel tnu le putem cere ca ele să ne facă contabilitatea noastră, evidența trebuie să o învedereze registrele noastre.

Deputatul George Popovici ca președinte al comisiei revocă propunerea.

Se cetește raportul comisiei de controlă iscălit de protopopul Roxin.

P. S. Sa: Numai de un membru?

Referentul: Voiu arată aceasta în urmă.

Comisiunea ia cu regret la cunoștință desinteresarea comisiei de controlă care nu s'a prezentat la repețitele recercări ale președintelui și astfel acesta s'a văzut necesitat a executa controlul numai singur.

În șirul propunerilor sale, comisiei face o propunere ca să se execute literele fondationale ale testatorilor.

P. S. Sa vorbește contra acestei propuneri care are aerul să spue că consistorul și-ar fi călcat o datorie de pietate față de vre-un mecenat al bisericii.

Comisiunea își revocă propunerea.

La propunerea că după toate sumele fondationale să se casseze spese de administrare P. S. Sa este de părerea că este just să se incasseze oarecare sumă pentru administrare, pentru că consistorul are o răspundere morală și materială pentru ele.

P. Rotar cere ca fondul alumneului din Timișoara să fie scutit de spesele de administrare.

Groșorean face contra propunere, pentru că aceste spese au o mențiune mult mai importantă decât alumneul din Timișoara, cum e de ex. sistemizarea unui post de al II-lea referent școlar.

V. Mangra: În cât mă privește personal aș primi propunerea dlui Rotar, dar este și alumneul din Beiuș care ar putea cere asemenea prerogative pentru sine.

Aug. Hamsea spune că numai puțini copii din Bănat pot merge la alumneul din Beiuș, fiind prea departe pentru ei Beiușul, să nu se ia deci nimic din fondul mențiu să întemeieze un așezământ din care să se împartășească și bănățenii.

Sever Bocu crede că diecesa are nevoie mult mai ardente în fața cărora se spune totdeauna că nu sunt bani. Salarizarea profesorilor dela institutul nostru și crearea unui al doilea post de referent școlar, sunt afaceri mult mai însemnate, cari interesează de o potrivă și pe bănățeni și pe ungureni și pe bihoreni, decât alumneul din Timișoara, care ori cât de frumos reprezintă totuși e un interes provincial. Interesul de a susține așezămintele pe cari le avem, cred că primează pe cel de a înființa altele nouă.

Punându-se chestia la vot propunerea lui P. Rotar rămâne în minoritate într'unind 13 voturi.

Lengyel Zoltán osândit.

În slârșit s'a rostit și cuvântul justiției în faimosul proces Polónyi-Lengyel.

Pe baza verdictului curții cu jurați tribunalul l'a osândit pe Lengyel la trei luni temniță ordinară și 1000 coroane amendă — pentru vătămare de onoare comisă pe calea publicității, iar de sub acuza calumniilor a fost liberat.

Procurorul a mai cerut ca amenda de una mie coroane să se detrage din cauțiunea ziarului »A Nap« și ca sentința să fie publicată în coloanele acestui ziar.

Asadar Lengyel n'a calumniat, când a afirmat că Polónyi a comis șantaj, că poziția s'a de membru în reprezentanța municipală a Budapestei și-a întrebunțat-o în folosul său material, că a strins la chimir tot felul de câștiguri rezultate din daraveri imorale. Lengyel e osândit numai pentru vătămare de onoare, osândă ce se aduce și în favorul celui mai becnic parasit al societății omenești, în anumite cazuri.

Încă o învingere morală ca aceasta și figura lui Polónyi se șterge definitiv.

Dar jurații au voit să împace și varza și capra și nu observă că biata capră rămâne tot răioasă.

Partidul independent și sindicatul moral al politicienilor maghiari se poate felicita de creatura mediului său.

Conferența dlui A. Stead despre România modernă.

Londra. Dl Alfred Stead, consul general al României, a ținut Vineri la societatea de artă din acest oraș o conferință vorbind despre România modernă.

Oratorul începe cu un scurt istoric al României, arătând originea romană a poporului român, greutatea fără seamăn îndurate de neamul românesc care a fost totdeauna pavăza popoarelor occidentale în fața năvălirilor barbarilor cuceritori, și în ultimul timp contra turcilor și tătarilor. Vorbește de luptele lui Mircea, Mihai Viteazul, Ștefan-cel-Mare, de Unire, de luptele victorioase ale Regelui Carol la Plevna și compară țara românească cu Japonia în ceea ce privește progresele atât de repezi făcute în timp așa de scurt.

Conferențiarul spune apoi că istoria modernă a României începe din momentul când românii au înțeles că viitorul lor depinde de unirea sub un principat aparținând unei mari dinastii străine, și cei ce secole au fost sub lanțuri au hotărât de viitorul lor cu înțelepciune și prevedere alegând de suveran pe principele Carol de Hohenzollern. În timpul domniei sale, România a mers spre progres cu pași uriași, realizând în 10 ani ceea ce alte popoare au realizat într-un secol și România este astăzi un stat de ordine, având relații de prietenie cu marile puteri, fiind o pildă pentru micile popoare vecine cu dansa, sub conducerea înțeleaptă a M. S. Regelui Carol.

Conferențiarul vorbește apoi de constituțiunea României, despre parlamentul țării, despre religia de stat, de armata de care Regele se îngrijește cu atâta dragoste, și care e admirată de străini.

Arată importanța Dunării din punct de vedere comercial și pune în relief serviciile aduse de comisiunea europeană a Dunării.

Vorbând de finanțele României, conferențiarul regretă că Anglia ignorează prea mult România din acest punct de vedere, arătând înflorirea finanțelor române.

Conferențiarul vorbește de domeniile Statului arătând cum ele se dau în loturi în condițiuni avantajoase țăranilor, arată cum domeniile Coroanei sunt un model pentru gospodăria țăranului.

Vorbând de căile ferate arată venitul însemnat ce produc legăturile cu străinătatea, insistă apoi asupra importanței liniei Constanța, arată frumusețea și importanța podului dela Cernavodă lucrul de ingineri români, arată importanța foarte mare a portului Constanța cu docurile, rezervoarele de petrol din cele mai mari pe lume, legăturile cu Constantinopolul, Egipt, Rotterdam, spunând că este cel mai important port din răsăritul Europei din cauza pozițiilor sale geografice și a mării sale.

Insistă asupra agriculturii, principalul izvor de bogăție al țării, spune că calitatea grâului românesc este foarte bună și bogată în gluten.

Vorbește apoi pe larg de industria petroliferă, de exportul și de avantajul înlocuirii cărbunilor cu petrol.

Mai departe dl Stead arată începuturile industriei acum 20 de ani, importanța legii pentru încurajarea industriei naționale, grație căreia sunt acum 500 de fabrici cu un capital de 40 milioane.

Conferențiarul are apoi cuvinte de respectoasă admirațiune pentru M. Sa Regina, inițiatorea atâtor opere de caritate și acum în urmă creatoarea »Vetrei Luminoase«; spune apoi că ar trebui să constituie un motiv de simpatizare și legături între Anglia și România, faptul că nepoata regelui Eduard, A. S. R. Principesa Maria, fiica ducelui de Edinburg a devenit soția A. S. R. Principelui Moștenitor al României.

Oratorul termină vorbind de oamenii însemnați al țării în timpurile moderne, de Ion Brătianu și Lascar Catargi, colaboratori ai Suveranului în marea misiune ce avea de îndeplinit și de Kogălniceanu, apoi arată frumusețile României, și conchide: dacă România este un Stat mic, politicește vorbind ea este un mare și puternic factor moral, o forță în realizarea progresului și de aceea ea trebuie să atragă privirile tuturor.

Din România.

Societatea »Liedertafel« din Berlin la palatul regal. Sâmbătă după amiază cei 210 membri ai societății »Liedertafel« din Berlin, cari au venit în excursie în Capitală, au fost primiți în audiență solemnă la palatul regai de MM. LL. Regele și Regina, în sala tronului.

Majestățile Lor s'au întreținut cu fiecare membru în parte cu multă bunăvoință. Apoi corul societății sub conducerea dlui Richard Wagner a executat bucăți muzicale cari au plăcut foarte mult MM. LL.

Audiența a durat dela 5 până la ora 6 și jumătate. La plecare Suveranii au strâns mâna fiecărui excursionist mulțumindu-le pentru frumusețile clipe procurate. În special M. S. Regina, a fost foarte afabilă cu berlinezii și s'a interesat de aproape de mersul societății Liedertafel.

Au fost față la primirea berlinezilor dl Dim. Sturza, președintele consiliului cu dnu I. Brătianu, ministrul de interne, general Al. Averescu ministru de război, general Mavrocordat mareșalul palatului, casa civilă și militară regală, dl Emil D. Petrescu prefectul poliției și alte persoane: în total 40 de invitați.

Excursionistilor li s'a servit șampanie.

Invățătorii din jud. Ilfov, instruiți la conferințele generale din Capitală, au expediat următoarea telegramă Bucovinenilor la Iași:

Invățătorii și învățătoarele din județul Ilfov, salută pe frații Bucovineni veniți în vechea Capitală a vechii țări Moldovenești, din trupul căreia, vitregia vremurilor a rășulit frumoasa Bucovina cu mândrii ei feciori.

Domnul să vă aibă în sfânta i ocrotire și să vă dea tărta în așteptarea unor vremi mai prietnice idealului mareț al românismului.

În numele Ilfovenilor și al ziarului »Tribuna Invățătorilor.« Văstse Păunescu și I. Jocu.

Din străinătate.

Vizita împăratului Wilhelm la Corfu. La ceremonia de alătitieri ținută pe yachtul »Hohenzollern« au asistat și regele și regina Greciei. Înainte de prânz Wilhelm I-a cercetat din nou pe George II regele Greciei. Yachtul »Hohenzollern« și vasele de război 12 la număr, cari însoțesc pe Wilhelm, au ajuns ieri în Santa-Maura, de unde apoi, după ce vor fi cercetat insulele Odysseus își vor continua drumul spre Pola unde vor ajunge mâine în 6 Mai. Părechea imperială va sosi Miercuri dimineața în Pola, unde va petrece până la prânz, când cu trenul împărătesc își va continua drumul spre Viena.

Omor politic în Egipt. Scott Moncrieff vice-governatorul provinciei »Niul-Vânăt« (Egipt) a fost omorât de un șelc mohamedan, care s'a dat de profet. Șicul a adunat pe lângă sine

vre o 150 de derviși cu cari a atacat trupele de sub comanda căpitanului Dikson. Dervișii au suferit pierderi, apoi s'au retras.

Până acum sunt 35 de morți.

Revoluție în Peru. Conform știrilor din Rio-de-Janeiro în Peru a izbucnit revoluția, al cărei centru este orașul Lima, capitala Perului. Revoluționarii au devastat orașul Lima, au tăiat sârmele telegrafice și telefonice. Edificiile publice sunt complet dărâmate. Guvernul s'a îngrijit, dar prea târziu de mobilizarea armatei, ca să înăbușe răscola.

O telegramă din Ecuador anunță, că miliția a sufocat răscola. O parte a revoluționarilor a fugit din țară, iar alții sunt prinși.

D'ale învățătorilor.

Convocare. Despărțământul »Balázsfalva« (Blaj) al reuniunii învățătorilor gr. cat. din arhidieceza de Gyulafehérvár și Fogaras (Alba-Iulia și Făgăraș) în sensul §-lui 21 din statute și 9 din regulament își va ținea adunarea de primăvară la 17 Maiu 1908 st. n. la 7 ore a. m. în școala gr. cat. din Monora (Mănăradă). La care se invită cu toată căldura toți membrii fondatori, ordinari și ajutători, domnii preoți în calitate de directori, precum și toți cari doresc binele și înaintarea învățământului nostru național.

— Conform concluziunii conferinței precedente, membrii desp. Arad, prin aceasta se convoacă la a II-a conf., din anul școlar 1907/8 pe ziua de 3/16 Maiu a. c. în comuna Cenadul-unguresc. Mândraloc, la 1 Maiu (18 Aprilie) 1908. Ioan Vancu, prezident. Ciontea, notar.

NB. Toți membrii sunt rugați a-și înalță operațiile lor notarului, înainte de conferință. Invățătorii vor sosi în Cenad în 2/15 Maiu d. a. când vor fi primiți și încuartați.

De peste săptămână.

— Redacțional. Din cauza sfetel sărbătorilor de mîne Sfntul George, numărul nostru proxim va apărea Joi la orele obișnuite.

— Pentru fondul ziaristilor. Dl A. Serca învățător în Munar, din incidentul fidanțării sale cu dșoara Mărioara Roxin din Lipova, ca recumpărare a anușurilor trimise 3 coroane pentru fondul ziaristilor români. Tot atâta a trimis și pentru gimnaziul din Brad.

O pildă de urmat!

— Numire. Vrednicul și simpaticul preot militar de clasa I. Nicolau Fizeșianu din Brașov, este numit din partea Majestății Sale cu 1 Malu a. c. de protopop militar. Felicitările noastre!

— Pentru fondul școlar. Primit următoarele: Invățătorii ort. rom. confes. din despărțământul Lipovei în ședința ordinară ținută la 30 Aprilie st. n. a. c. în Lipova între altele conchide au luat conchiusul că: pentru înființarea fondului cultural contemporat de a salvă caracterul confesional a școlilor noastre populare, a votat odată pentru totdeauna suma de 500 coroane din avutul lor, iar pentru înființându-l convict învățătoresc anual suma de 100 coroane.

— Demonstrațiile din Zagreb. Poliția a oprit ținerea adunării de protestare proiectată de cetățenii orașului Zagreb, care a fost anunțată de toate zările coaliției croato-sârbești. Deoarece mulțimea care a luat parte la adunare prelindea sgomotos ca adunarea să se țină, poliția a fost silită să intervină și să împrăștie tumultul. Seara la 7 ore a fost din nou manifestație în plața Zrinyi. Mulțimea care petrecea la gară oaspeții sosiți din Laibach, a parcurs stradele principale ale orașului demonstrând și nevoind să se supună provocării poliștilor, a fost împrăștită cu puterea. Au fost deținuți mai mulți inși între cari și 7 studenți. Abia seara la orele 10 s'a restabilit liniștea în oraș.

